

Istorijos vidurinio ugdymo naujo turinio rekomendacijos

Metodinių rekomendacijų aiškinamasis aprašas

Metodinės rekomendacijos aiškina bendrąją vidurinio ugdymo istorijos programą ir siekia palengvinti mokytojų darbą. Metodinių rekomendacijų medžiagos skirstymas pagrįstas istorijos programoje pateiktomis teminėmis sritimis (blokais) (pvz. *Žmogus ir aplinka, Kultūra ir mokslas*). Teminės sritys susideda iš temų, o pastarąsias sudaro potėmės. Teminės sritys, temos ir potėmės siejasi su istorijos dalyko programa.

Metodinių rekomendacijų esmė ta, kad prie kiekvienos potėmės pateikiami keturi pjūviai (grafos): *Probleminiai klausimai; akcentai; esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai; kontekstinės asmenybės ir sąvokos*. Šiais pjūviais (grafomis) siekiama lakoniškai, aiškiai ir struktūruotai pateikti bendrosios istorijos programos sandarą, iškelti pagrindinius kiekvienos teminės srities, temos ir potėmės probleminius klausimus (1), akcentuoti tai, į ką kiekvienoje potėmėje turi būti kreipiamas esminis dėmesys siekiant atskleisti aptariamą problemą (2), kokia empirinė medžiaga (asmenybės, sąvokos ir kt.) yra susijusi su konkrečia potėme ir yra esminė, būtina žinoti (3). Ketvirtoje grafa yra skirta kontekstinei programos empirinei medžiagai. Ji nėra tokia reikšminga ir svarbi, todėl jos tiesioginių žinių egzamino užduotyse ir klausimuose nebus klausama (4). Vis dėlto ji gali būti paminėta egzamino užduotyse ar šaltiniuose.

Probleminiai klausimai yra suvokiami kaip esminės konkrečios potėmės kryptys, orientyrai, į kuriuos turi būti sutelktas pagrindinis dėmesys nagrinėjant vieną ar kitą potėmę (problemą). Jie yra generaliniai, plačios apimties, todėl jų pateikiama tik po keletą. Siekiant į juos atsakyti, juos būtų galima skaidyti į smulkesnius ir konkretesnius klausimus.

Akcentai nurodo tai, apie ką potėmėje turi būti kalbama, kas yra svarbiausi konkrečios potėmės dalykai. *Akcentai* tiesiogiai išplaukia iš *probleminių klausimų* ir tam tikra prasme yra labai apibendrinti, bendro pobūdžio atsakymai į suformuluotus probleminius klausimus. Aptariant kiekvieną potėmę, šią labai apibendrintą informaciją būtina išplėtoti į prasmingą istorinį pasakojimą.

Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai. Čia pateikiama informacija yra tiesiogiai paimta iš bendrosios istorijos programos ir susieta su konkrečia potėme. Šioje grafoje pateikiama būtina įsisavinti kiekvienos potėmės empirinė medžiaga. Siekiant aiškiai atskleisti ir kokybiškai išdėstyti konkrečią potėmę, į šioje grafoje pateikiamas istorines asmenybes, sąvokas ir įvykius/tekstus reikia gilintis ir aptarti tiek, kiek jos/jie tiesiogiai siejasi su iškeltais probleminiais klausimais ir aprašytais akcentais.

Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai. Čia pateikiamos asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai atitinka bendrosios istorijos programos empirinę medžiagą. Jos/Jie yra suprantamos kaip iliustratyvi, papildoma informacija, padedanti geriau atskleisti konkrečią potėmę, ją praplėsti ir pateikti

dar vieną ar kitą įdomų, išraiškingą pavyzdį. Ji įgalina geriau orientuotis istoriniame laike, padėti atpažinti procesą ar reiškinių. Todėl šiai empirinei medžiagai skirtinas mažesnis dėmesys. Ji galės būti naudojama egzamino užduotyse ar šaltiniuose, tačiau jokie klausimai ir užduotys nebus formuluojami reikalaujant konkrečių jų dalykinių žinių.

III GIMNAZIJOS KLASĖ

Teminė sritis: Valstybingumas: suverenitetas, idėjos, formos			
Visuotinė istorija			
Tema. Senovės pasaulio valstybingumo idėjos ir formos: Rytų despotijos, Atėnų demokratija, Romos imperija			
Potemė. Despotinės valstybės bruožai ir funkcionavimo visuomenėje sąlygos			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokie svarbiausi despotinės valstybės bruožai? 2. Kaip buvo valdomos pirmosios senovės pasaulio despotinės valstybės?	1. Neribota valdovo valdžia, sudievinta valdovo kilmė ir valdžia, karinė galia, pavaldinių beteisiškumas, vergovė. 2. Milžiniškos teritorijos sujungimas, administravimas per valdininkus: Naujosios Babilonijos karalystės, Persijos valstybės atvejai.	Darijus I, Nabuchodonosaras II satrapas, viziris, despotija	faraonas
Potemė. Antikinė demokratija ir jos recepcija			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokie svarbiausi antikos demokratijos bruožai?	1. Solono, Periklio reformos.	Periklis, Solonas aristokratija, demokratija, polis	tironija, oligarchija

2. Koks santykis tarp antikinės ir šiuolaikinės demokratijų?	2. Tiesioginė demokratija, atstovaujamoji demokratija, pilietiškumo samprata.		
Potemė. Struktūriniai Romos imperijos bruožai ir galios ribos			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl ir kaip Romos valstybė tapo imperija? 2. Koks buvo Romos imperijos valdymo pobūdis? 3. Kada ir kodėl Romos imperija pasiekė savo galios ribas?	1. Respublikos krizė, senato įtakos valstybės valdymui susilpnėjimas. 2. Senato ir imperatoriaus santykis, respublikos institucijų galių nusilpimas, kariuomenės (legionų) reikšmė, administracinis imperijos skirstymas, infrastruktūros plėtra. 3. Vidaus neramumai, krizės, Diokletiano reformos, imperijos skilimas.	Oktavianas Augustas, Diokletianas senatas, principatas, imperatorius, patricijai, plebėjai Imperatorius, provincija, dominatas principato įvedimas ir Romos respublikos tapsmas imperija (27 m. pr. Kr.), dominato įvedimas	diktatūra, respublika, konsulas
Tema. Ikimoderniųjų laikų valstybė			
Potemė. Ankstyvoji monarchija: valdovo asmens ir tarpasmeninių santykių reikšmė valstybės formavimuisi			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kas būdinga ankstyvosioms Viduramžių Europos monarchijoms? 2. Kada ir kokiomis aplinkybėmis Viduramžių Europoje atkurta imperija?	1. Valdovo, giminės iškilimas, paveldimos žemės valdos susiformavimas, diplomatija ir jėga, valstybės valdymas paremtas monarchui lojalių asmenų susietų asmeniniais ryšiais sluoksnio formavimasis, valstybės siejimas su vienasmeniu monarcho valdymu. 2. Imperijos tradicija ir imperija kaip aukščiausia monarchijos forma	Karolis Didysis domenas, vasalitetas, imperija, dinastija Karolio Didžiojo karūnavimas imperatoriumi (800 m.)	Otonas I primogenitūra

3. Kuo ypatinga monarcho valdžia ankstyvojoje monarchijoje?	krikščioniškoje Europoje. Karolio Didžiojo iškilimas ir karūnavimas Frankų valstybės imperatoriumi. 3. Pasaulietinės ir dvasinės (krikščioniškosios) valdžių ryšys, politinės valdžios sakralumas, pasaulietinės valdžios visuotinumą samprata, valdžios paveldimumas.		
Potemė. Luominė monarchija: luomų išsikristalizavimas ir luominių institucijų formavimasis			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokie luominės monarchijos bruožai? 2. Kodėl ir kaip kito Viduramžių valstybės politinė sistema XIII a. Anglijoje? 3. Kokia luominės visuomenės reikšmė Prancūzijos monarchijai XIV a.?	1. Visuomenės skaidymasis į uždaras socialines grupes – luomus, kilmingųjų luomo konkurencija su monarchu dėl politinės galios, luominių institucijų formavimasis. 2. Anglijos karinės nesėkmės, monarcho valdžios galių smukimas, aristokratijos politinių laisvių, teisių ir galios didėjimas valstybėje. 3. Konflikto tarp Prancūzijos karaliaus ir Romos popiežiaus esmė ir pasekmės – generalinių luomų sušaukimas, skirtumas tarp Anglijos ir Prancūzijos luominės visuomenės įtakos valdant valstybes XIII–XIV a.	Jonas Bežemis luominė monarchija, parlamentas, generaliniai luomai Didžioji laisvių chartija (1215 m.),	Pilypas IV Gražusis aristokratija
Potemė. Absoliutinė monarchija ir konstitucinė monarchija: tarp monarcho galios ir valdžios ribų nustatymo			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

<p>1. Kokie absoliutizmo bruožai ir kodėl tokia valdymo sistema įsitvirtino XVII–XVIII a. Prancūzijoje?</p> <p>2. Kokiomis aplinkybėmis XVII a. Anglijoje įsitvirtino Konstitucinė monarchija ir kokie šios politinės santvarkos bruožai?</p>	<p>1. Valdžios sutelkimas vieno asmens rankose, valstybės institucijų patekimas į monarcho priklausomybę, valstybės pareigūnų vykdomas valstybės administravimo vienodinimas, reguliarios kariuomenės, kaip jėgos struktūros užtikrinančios monarcho autoritetą bei stabilumą valstybėje sukūrimas.</p> <p>2. Politinės kovos tarp monarcho ir parlamento institucijų šalininkų, politiniai ir religiniai konfliktai, Vilhelmo Oraniečio vaidmuo sprendžiant politinės konkurencijos nulemtą konfliktą, Teisių bilio (1689 m.) priėmimo aplinkybės ir turinys: Konstitucinė monarchija, parlamento reikšmė valstybės valdyme, laisvi rinkimai, žodžio laisvė, tęstinis parlamento darbas.</p>	<p>Liudvikas XIV, Vilhelmas Oranietis</p> <p>absoliutizmas, konstitucinė monarchija</p> <p>Anglijos Teisių bilis (1689 m.)</p>	
Tema. Ilgojo XIX a. valstybingumo virsmas: tarp dinastinių imperijų ir nacionalinių valstybių			
Potemė. Respublikonizmo ir rojalizmo susidūrimai bei konfliktai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokios Prancūzijos revoliucijos priežastys?</p> <p>2. Kaip vyko revoliucija ir kokie jos etapai?</p>	<p>1. Absoliutizmo sistemos kritika, ekonominių-ūkinių sunkumų veiksnys, luomų įtakos valstybės valdymui netolygumas, trečiojo luomo politinių teisių iškilimas, politinių reformų būtinybė</p> <p>2. Revoliucijos etapai, jakobinų valstybės santvarkos pertvarkos, rojalistų ir jakobinų konfliktas, užsienio monarchijų reakcija į procesus Prancūzijoje. Prancūzija –</p>	<p>Liudvikas XVI, Maksimiljanas Robespjeras, Napoleonas Bonapartas</p> <p>jakobinai, konstitucija, rojalistai, respublika, restauracija</p> <p>Prancūzijos didžioji revoliucija (1789–1799 m.)</p>	<p>direktorija</p>

<p>3. Kokios Prancūzijos didžiosios Prancūzijos revoliucijos idėjų pasekmės valstybingumo formos pokyčiams?</p>	<p>konstitucinė monarchija, valdžios suverenitetas tautai, valdžių padalijimo principo esmė, Prancūzijos tapsmo respublika aplinkybės.</p> <p>3. Valdžių padalijimo principas, pilietinių teisių įtvirtinimas, respublikinės santvarkos idėja.</p> <p>Naujų politinių institucijų Prancūzijoje atsiradimas, jų tarpusavio galių ir pavaldumo santykiai. Napoleono iškilimas. Senosios tvarkos Prancūzijoje ir Europoje atkūrimas XIX a. pirmoje pusėje</p>		
Potemė. Imperinių tautų katilų vidiniai konfliktai ir romantinio nacionalizmo reikšmė			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokios revoliucijų Europoje (Tautų pavasario, 1848–1849 m.) priežastys ir siekiai?</p> <p>2. Kas lėmė vidaus konfliktus XIX a. daugiatautėse Europos imperijose?</p>	<p>1. Romantizmo ir nacionalizmo idėjų atsiradimas ir esmė, darbininkų ir valstiečių emancipacija: socialinių, tautinių ir politinių siekių susipynimas. Tautų pilietinių teisių, respublikinio valdymo formos ir tautų savarankiškumo siekis XIX a. pirmoje pusėje.</p> <p>2. Sena socialinė-politinė struktūra, aristokratijos dominavimas, valstiečių baudžiava, cenzūra, centrinės valdžios ir nacionalinių imperijos pakraščių konfliktas.</p>	<p>imperija, nacionalizmas, romantizmas, Tautų pavasaris</p> <p>Revoliucijos Europoje (Tautų pavasaris, 1848–1849 m.)</p>	<p>dualistinė valstybė</p>
Potemė. Valstybingumo pokyčiai: nuo dinastinių valstybių link nacionalinių valstybių			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

<p>1. Kaip vyko Italijos valstybės vienijimasis?</p> <p>2. Kaip vyko Vokietijos susivienijimas?</p>	<p>1. Susivienijusi Italija: nacionalinės valstybės samprata: bendra kalba, tradicijos, istorija, apibrėžta teritorija. Džiuzepės Garibaldžio reikšmė kovose dėl ir kelyje į Italijos suvienijimą XIX a. antroje pusėje.</p> <p>2. Susivienijusi Vokietija: Prūsijos reikšmė vienijant vokiečių žemes į nacionalinę vokiečių valstybę, Oto von Bismarko politikos principai telkiant vokiečių žemes. Kraštutinio nacionalizmo užuomazgos.</p>	<p>Džiuzepė Garibaldi, Oto fon Bismarkas</p> <p>nacionalinė valstybė, šovinizmas</p> <p>Vokietijos ir Italijos suvienijimai (1870–1871 m.)</p>	<p>Vilhelmas I, Karalienė Viktorija</p> <p>Viktorijos epocha</p>
Tema. Valstybės santykis su visuomene ir individu XX a.: demokratija, autoritarizmas, totalitarizmas			
Potemė. Tarpukario demokratinės valstybės principai ir iššūkiai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokie tarpukario demokratinės valstybių bruožai?</p> <p>2. Kokie tarpukario parlamentinės demokratijos trūkumai?</p>	<p>1. Nacionalinė valstybė, pokarinis idealizmas, visuotinio balsavimo ir kitų pilietinių teisių plėtra platiesiems visuomenės sluoksniams. Liberalioji demokratija: parlamentarizmas, valdžių padalijimo principo įgyvendinimas, teisminės valdžios atskyrimas nuo politinės valdžios: Idealizmas: įtikėjimas į bendrojo teisingumo idėją, visuomenės solidarumą.</p> <p>2. Nestabilių politinių koalicijų formavimasis, politinis susiskaldymas ir konfrontacija, dažna vyriausybių kaita, politinės krizės, demokratinės tradicijų visuomenėse nebuvimas.</p>	<p>Tomašas Garigas Masarikas, Franklinas Ruzveltas</p> <p>liberalioji demokratija, parlamentarizmas</p>	<p>valdžių atskyrimo principas</p>

3. Kuo išskirtinės tarpukario Čekoslovakijos ir JAV politinės sistemos?	3. Asmenybių reikšmė ir valdymo principai tarpukario demokratinių valstybių santvarkų išsaugojime: Čekoslovakijos ir JAV atvejai.		
Potemė. Autoritarinių režimų atsiradimo prielaidos ir veikimo modelis			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kodėl tarpukariu demokratijas pakeitė autoritariniai režimai?</p> <p>2. Kokie esminiai autoritarinių režimų bruožai?</p>	<p>1. Politinės stabilizacijos valstybių viduje poreikis, per lėtas sprendimų priėmimas parlamente, visuomenių negebėjimas naudotis liberaliosios demokratijos valdymo privalumais (politinės kultūros tradicijų stoka), ekonominis sunkmetis, vidaus (etniniai, ideologiniai, pasaulėžiūriniai) ir tarptautiniai (tautinių valstybių teritoriniai konfliktai).</p> <p>2. Vienasmenis politinis ar karinis valdymas, vadovo (diktatoriaus) įtikėjimas į valstybės gelbėtojo nuo krizių vaidmenį, liberaliosios demokratijos kritika. Politinių oponentų persekiojimas, cenzūra, demokratinių rinkimų panaikinimas arba jų klastojimas. Sąlyginė tolerancija reglamentuojant kultūrą, švietimą ir kasdieninį visuomenių gyvenimą. Tarpukario Italijos pavyzdys.</p>	<p>Benitas Musolinis</p> <p>autoritarizmas, cenzūra, fašizmas, karinė diktatūra</p> <p>Fašistų žygis į Romą ir Benito Musolinio paskyrimas ministru pirmininku</p>	<p>Juzefas Pilsudskis</p> <p>liaudies frontas</p>
Potemė. Totalitarinio režimo anatomija: ideologija ir propaganda			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

<p>1. Kokie esminiai totalitarinių valstybių bruožai?</p> <p>2. Kaip vyko ir kas sudarė sąlygas totalitariniams režimams įsitvirtinti Rusijoje, Vokietijoje ir Kinijoje XX a. pirmoje pusėje?</p>	<p>1. Totalitarizmo ir autoritarizmo skirtumai: totali (visuotinė, absoliuti) valstybės ir jo gyventojų viešojo ir privataus gyvenimo kontrolė, diktatoriaus vaidmuo, paremtas ideologija, vienpartinis režimas (partija sutapatinta su vyriausybe ir valstybe), propaganda, diktatoriaus asmens kulto garbinimas, cenzūra, teroro sistemos išplėtojimas, reguliuojama arba režimo tikslams pajungta ekonomika.</p> <p>2. Rusija: Spalio perversmas ir bolševikų atėjimas į valdžią (1917 m.); Vokietija: Adolfo Hitlerio paskyrimas kancleriu (1933 m.); Kinija: komunistų atėjimas į valdžią ir Kinijos liaudies respublikos įkūrimas (1949 m.).</p>	<p>Adolfas Hitleris, Vladimiras Leninas, Josifas Stalinas, Mao Dzedongas</p> <p>totalitarinė valstybė, komunizmas, nacionalsocializmas, propaganda</p> <p>Spalio perversmas ir bolševikų atėjimas į valdžią Rusijoje (1917 m.), Adolfo Hitlerio paskyrimas kancleriu (1933 m.), komunistų atėjimas į valdžią ir Kinijos liaudies respublikos įkūrimas (1949 m.)</p>	
Potemė. Totalitarinės valstybės realybė: žmonių naikinimas socialiniu ir rasiniu pagrindu			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kodėl XX a. vidurio totalitariniai režimai naudojo terorą ir naikino žmones socialiniu ir rasiniu pagrindu?</p> <p>2. Kokie sovietų ir nacių totalitarinių režimų teroro formų prieš žmoniškumą bruožai, skirtumai, panašumai?</p>	<p>1. Susidorojimas su oponentais, konkurentais, kitaminčiais. Ideologiniu pagrindu paremtas dalies visuomenės grupių persekiojimas ir naikinimas. Baimės ir neužtikrintumo atmosferos kūrimas, visuomenės kontrolė.</p> <p>2. Sovietų Sąjunga: naikinimas socialinės klasės ir ideologiniu aspektais. Holodomoras, deportacijos, GULAG sistema.</p>	<p>teroras, genocidas, GULAG, Holodomoras, Holokaustas, koncentracijos stovykla, pasaulio tautų teisuolis</p>	

	Nacistinė Vokietija: naikinimas rasiniu ir tautiniu aspektu. Genocidas, Holokaustas, koncentracijos stovyklos.		
V tema. Valstybingumo transformacijos XX a. antroje pusėje: dekolonizacija ir eurointegracija			
Potemė. Ekonominio sugyvenimo formų paieškos Europoje po Antrojo pasaulinio karo			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokios Vakarų Europos ekonominio bendradarbiavimo priežastys?	1. Ilgametės istorinės konkurencijos, tarpusavio kovos tarp Europos valstybių nulemtas sprendimas atsikurti po Antrojo pasaulinio karo ir atsilaikyti prieš Rytų Europoje įsigalėjusią SSRS: įveikti politinį susiskaldymą ekonominės integracijos priemonėmis, išlaikyti politinę Europos galią, užkirsti kelią ateities konfliktams.	Konradas Adenaueris, Žanas Monė Šumano planas, Europos ekonominė bendrija Europos plieno ir anglių bendrijos įsteigimas (1951 m.)	
2. Kokios ekonominio Vakarų Europos suartėjimo XX a. antroje pusėje formos?	2. Europos ekonominė integracija: nuo anglių ir plieno pramonės rinkų sutelkimo iki Europos ekonominės bendrijos. Tarptautinių (viršnacionalinių) institucijų įkūrimas kaip Europos integracijos pradžia. Nacionalinių rinkų suvienijimas į bendrą rinką: laisvas asmenų, prekių, paslaugų, kapitalo judėjimas, konkurencijos ribojimas, nacionalinių teisės aktų suderinamumas.		
Potemė. Politinio susitarimo, siekiant Europos bendrabūvio, atsiradimo aplinkybės ir Europos Sąjungos plėtra			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

<p>1. Kaip atsirado Europos politinio suartėjimo idėja ir su kokiais iššūkiais susidurta?</p> <p>2. Kaip vyko/vyksta Europos sąjungos plėtra?</p>	<p>1. Nuo ekonominės integracijos link politinės: įtampos dėl Europos valstybių nacionalinio suvereniteto ir bendrojo Europos suvereniteto (Jungtinės Karalystės įstojimo ir išstojimo iš Europos Sąjungos atvejis).</p> <p>2. Rytų ir Vakarų Vokietijos susivienijimas ir Rytų ir Vakarų Europos suartėjimo veiksnys Šaltojo karo pabaigoje ir po jo. Maastrichto sutarties reikšmė ir turinys, Šengeno erdvė, Euro įvedimas, įstojimo į Europos sąjungą mechanizmas (visuotinis gyventojų atsiklausimas)</p>	<p>Europos Sąjunga</p> <p>Maastrichto sutartis (1992 m.)</p>	<p>Šarlis de Golis</p> <p>suverenitetas, referendumas</p>
Potemė. Įtampa tarp metropolijų ir autochtonų apsisprendimo			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kodėl XX a. antrojoje pusėje prasidėjo dekolonizacijos procesas ir kokios jo pasekmės?</p> <p>2. Kokie svarbiausi dekolonizacijos Azijoje ir Afrikoje bruožai XX a. antroje pusėje?</p>	<p>1. Didžiųjų Europos galių turėtos ir faktinės galios neatitikimas valdant kolonijas Azijoje ir Afrikoje: politinių, ekonominių, karinių pajėgumų nusilpimas po Antrojo pasaulinio karo. Kolonijų gyventojų taiki ir ginkluota išsivadavimo kova. Europos visuomenių požiūrio į kolonijinį valdymą pokyčiai. Kolonijinių valstybių statuso pokyčiai.</p> <p>2. Azija: tarp taikios (nesmurtinės) pasipriešinimo pobūdžio (Indija) ir karinių konfliktų siekiant nepriklausomybės (Indokinijos pusiasalis). Afrika: Afrikos metai, konfliktai dėl nepriklausomybę skelbiančių valstybių</p>	<p>Mohandas Gandis</p> <p>dekolonizacija, autochtonai, Afrikos metai</p> <p>Indijos nepriklausomybės paskelbimas</p>	<p>Džavaharlalas Neru</p> <p>besivystančios valstybės, dominija, protektoratas</p>

	teritorinių ribų, išlikusi ekonominė priklausomybė nuo metropolijų, politinio nestabilumo sukeltos problemos, pilietiniai, etniniai konfliktai, ekonominė atskirtis, skurdas.		
Lietuvos istorija			
Tema. XIII–XVI a. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: ankstyvoji ir luominė monarchija, personalinė unija su Lenkijos karalyste			
Potemė. Pagoniškos valstybės situacija Europoje ir valdovo krikšto (politinė) reikšmė			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kaip kūrėsi ir su kokiais vidaus ir išorės iššūkiais susidūrė pagoniškoji Lietuvos valstybė?</p> <p>2. Kokią politinę reikšmę Mindaugo krikštas turėjo XIII a. Lietuvos valstybei?</p>	<p>1. Lietuvos valstybės XIII a. kaip ankstyvosios monarchijos bruožai: stabilių politinių institucijų stoka, valdovo institucijos ir asmeninių santykių su kunigaikščiais formavimas, pastangos įtvirtinti valdžios paveldimumo principą, santykis su Livonijos ordinu, kataliko monarcho ir pagoniška tradicija gyvenančios aplinkos konfliktas.</p> <p>2. Politinio statuso, galios pripažinimo ir valdovo krikšto europinės tradicijos reikšmė Mindaugui įtvirtinant valdžią: krikštas, karūnavimas, tarptautinis pripažinimas. Kataliko monarcho kova su pagoniška visuomenės dalimi prieš krikščionių Vokiečių ordinu ir Mindaugo atsimetimo nuo krikščionybės problema. Ankstyvosios monarchijos pertrūkio aplinkybės po Mindaugo nužudymo.</p>	<p>Mindaugas</p> <p>ankstyvoji monarchija, karalystė</p> <p>Mindaugo krikštas (1251 m.), Mindaugo karūnavimas (1253 m.)</p>	<p>tėvonija</p>
Potemė. Gediminaičių dinastijos valstybės sąranga			

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kuo pasižymėjo pagoniškos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdymas XIV a.?</p> <p>2. Kaip pradėjo keistis valstybės statusas, valdymas ir tarptautinė padėtis XIV a. pabaigoje?</p>	<p>1. Gediminaičių dinastijos įsitvirtinimas ir valdymas: Gedimino diplomatinės ir karinės politikos rezultatai – LDK kaip pagoniškos valstybės įtvirtinimas. Po Gedimino mirties valstybės valdymas paremtas giminystės ryšiais. Valstybės valdymas padalintas tarp Gedimino sūnų aukščiausią valdžią perėmus Algirdui.</p> <p>Pagoniškos XIV a. valstybės problemos: tarptautinė izoliacija, nevisavertis valstybės valdovo statusas lyginant su krikščioniškosios Europos valdovais, karinės intervencijos iš Vakarų Europos krikšto pretekstu grėsmė.</p> <p>2. Krėvos sutarties (1385 m.) ir Lietuvos krikšto (1387 m.) reikšmė politinėms Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės transformacijoms: tarpvalstybinių ryšių su Lenkija susiejimas, dinastinio ryšio tarp Lenkijos ir Lietuvos atsiradimas, dualistinės valstybės atsiradimas, LDK kaip krikščioniškos Europos valstybės tarptautinis pripažinimas.</p>	<p>Algirdas, Gediminas</p> <p>didžioji kunigaikštystė, personalinė (dinastinė) unija</p> <p>Krėvos sutartis (1385 m.), Lietuvos krikštas (1387 m.)</p>	
Potemė. Luominių institucijų formavimasis ir Lenkijos vaidmuo LDK			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kada ir kaip pradėjo formuotis luomai LDK ir kokią</p>	<p>1. Jogailos privilegijų (1387 m.) reikšmė: dvasininkų, kilmingųjų, miestiečių luomų formavimosi ištakos.</p>	<p>Jogaila, Aleksandras Jogailaitis, Vytautas Didysis, Žygimantas Senasis</p>	<p>Kazimieras Jogailaitis</p> <p>kancleris, vaivada</p>

<p>tai įtaką darė valstybės sąrangai?</p> <p>2. Kaip keitėsi LDK valdymas XIV a. pabaigoje – XVI a. pirmoje pusėje?</p>	<p>2. Jogailos ir Vytauto santykių normalizavimo išdavos: Vytauto valdžios LDK didėjimas, valdymo reformos: LDK žemių administravimo centralizavimas skiriant pavaldžius Vytautui asmenis, naujų valstybės institucijų atsiradimas (didžiojo kunigaikščio taryba, valdovo kanceliarija). Lenkijos ponų herbų suteikimas LDK kilmingiesiems. LDK didikų įtakos didėjimas XV a. – Ponų Taryba.</p>	<p>didžiojo kunigaikščio taryba, ponų taryba, valdovo kanceliarija</p> <p>Astravos sutartis, Horodlės susitarimai, Aleksandro Jogailaičio privilegija</p>	
<p>Tema. Abiejų Tautų Respublika: LDK santykis su Lenkijos karalyste ir savarankiškumo problema</p>			
<p>Potėmė. Liublino unijos prielaidos ir LDK pozicija</p>			
<p>Probleminiai klausimai</p>	<p>Akcentai</p>	<p>Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>	<p>Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>
<p>1. Kodėl ir kaip Lenkija ir Lietuva tapo bendra valstybe?</p>	<p>1. Išorės veiksniai: Maskvos kunigaikštystės teritorinė ekspansija vakarų kryptimi XV a., antroje pusėje –XVI a. ir kariniai konfliktai su LDK. Lenkijos kilmingųjų siekiai sudaryti Lenkijos – Lenkijos uniją. Vidaus veiksniai: įtampa tarp LDK bajorijos ir didikų dėl pirmųjų pretenzijų į socialinio statuso pakilimą naudojantis Lenkijos karalystės bajorijos statuso pavyzdžiu. Lietuvos didikų siekiai (išsaugant LDK savarankiškumą) įgyti Lenkijos ponų paramą kovoje su Maskva.</p>	<p>Mikalojus Radvila Rudasis, Žygimantas Augustas</p> <p>Liublino unija (1569 m.)</p>	

<p>2. Kokios buvo Lenkijos ir LDK atstovų pozicijos Liublino unijos atžvilgiu?</p>	<p>2. Žygimanto Augusto palanki nuostata unijos atžvilgiu, Lenkijos ponų siekis inkorporuoti LDK į Lenkiją. Mikalojaus Radvilos Rudojo pozicija už LDK savarankiškumą.. Unija: LDK teritorijos , centrinės valdžios herbo išsaugojimas. Vienas bendrai renkamas monarchas, bendras Seimas.</p>		
<p>Potemė. Bendri ATR valdymo mechanizmai</p>			
<p>Probleminiai klausimai</p>	<p>Akcentai</p>	<p>Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>	<p>Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>
<p>1. Kas siejo Lenkiją ir Lietuvą Abiejų Tautų Respublikos valdymo sistemoje XVI–XVIII a.?</p> <p>2. Kokia Gegužės 3-osios Konstitucijos ir Abiejų Tautų tarpusavio įžado reikšmė Lenkijos – Lietuvos valstybei?</p>	<p>1. Bendras, vieno abiejų tautų Seimo atstovų renkamas jungtinės valstybės valdovas neturėjęs teisės į sosto paveldėjimą, išrinktojo valdovo įsipareigojimas ginti Lenkijos ir Lietuvos bajorų teises ir laisves ir Seimo rinkimo tęstinumą. Bajoriškosios demokratijos elementai – Seimas ir seimeliai. LDK bajorų skaičius atitiko Lenkijos ir Lietuvos gyventojų skaičiaus proporcijai ir teritorijų dydžiui. Seimo darbo privalumai ir trūkumai: pilietinė politinė saviraiška ir „liberum veto“ principai.</p> <p>2. Ketverių metų seimo reformos: Rusijos imperijos įtakos mažinimas ATR, 1791 m. Konstitucijos principai (konstitucinės monarchijos įvedimas, valdžių padalijimo principo nustatymas, „liberum veto“ panaikinimas, miestiečių politinių teisių plėtra, unitarinės valstybės idėjos paskelbimas (LDK paskelbimas Lenkijos dalimi)). Abiejų Tautų</p>	<p>Stanislovas Augustas Poniatovskis</p> <p>„liberum veto“ teisė, „pacta conventa“, seimas, senatas, konfederacija</p> <p>Gegužės 3-osios Konstitucija ir Abiejų Tautų tarpusavio įžadas (1791 m.); Ketverių metų seimas</p>	<p>koekvacija, „nihil novi“, pavieto seimelis</p>

	<p>įžado principai (ATR dvilypumo patvirtinimas. Išorės ir vidaus pasipriešinimas Gegužės 3-iosios Konstitucijoje numatytiems pokyčiams valstybės valdyme.</p>		
Potemė. LDK savarankiškumo manifestacijos			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokie ženklai rodė, kad po Liublino unijos Lietuva išsaugojo savarankiškumą Abiejų Tautų Respublikoje?</p> <p>2. Koks Jokūbo Jasinskio ir Tado Kosciuškos vaidmuo siekiant išsaugoti Abiejų Tautų Respubliką?</p>	<p>1. Valdovo titulas karaliumi ir LDK kunigaikščiu, LDK institucijos jungtinėje valstybėje išlikimas, LDK valstybingumo simbolio Vyčio išlikimas ATR herbe, atskira teritorija, valstybės pareigūnai, institucijos (kanceliarija, įždas, kariuomenė), atskira muitų sistema, juridinė bazė (Trečiasis Lietuvos Statutas), nepriklausomas aukščiausiasis LDK teismas (Vyriausiasis Tribunolas). Savarankiškos užsienio politikos kryptys (Jonušo Radvilos iniciatyvos ir Kėdainių unijos (1655 m.) esmė).</p> <p>2. 1791 m. Konstitucijos principų bei valstybingumo idėjos gynimo epizodas (1794 m. sukilimas): organizatoriai, priešastys, tikslai, pasekmės.</p>	<p>Jonušas Radvila, Jokūbas Jasinskis, Tadas Kosciūška</p> <p>Lietuvos Vyriausiasis Tribunolas, Trečiasis Lietuvos Statutas</p> <p>Kėdainių unija (1655 m.), Trečiasis Lietuvos Statutas (1588 m.), Tado Kosciuškos sukilimas (1794 m.),</p>	<p>Targovicos konfederacija</p>
Tema. Senojo ir naujojo valstybingumo idėjos XIX a.–XX a. pr.: tarp LDK atkūrimo ir autonomijos			
Potemė. LDK valstybingumo atkūrimo reminiscencijos: Mykolo Kleopo Oginskio memorandumas, anticariniai sukilimai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

<p>1. Kokios Lietuvos valstybingumo vizijos egzistavo XIX a. pirmoje pusėje?</p> <p>2. Kokie 1830–1831 m. ir 1863–1864 m. sukilimų siekiai ir Lietuvos valstybės vizijos?</p>	<p>1. Mykolo Kleopo Oginskio Lietuvos valstybingumo atkūrimo memorandumas ir LDK Konstitucijos projektas (1811–1812 m.) Rusijos carui Aleksandru I.: Lietuva kaip autonominė valstybė Rusijos imperijos sudėtyje. Lietuvos laikinosios vyriausybės komisijos kaip siektino valstybingumo atkūrimo epizodas 1812 m. Napoleono karinės kampanijos prieš Rusiją metu.</p> <p>2. 1830–1831 m. sukilimas: tarp Lenkijos ir Lietuvos federacinės valstybės modelio ir centralizuotos Lenkijos su Lietuva jos sudėtyje alternatyvos. Bajorijos dominavimas sukilėlių gretose. 1863–1864 m. sukilimas: dviejų sukilėlių stovyklų kovos metodų ir valstybingumo modelių skirtumai („raudonieji“ – visuotinio plačių socialinių sluoksnių pasipriešinimo Rusijos imperijai idėja ir atsisakymas derėtis su imperine valdžia. Tikslas – Lenkija ir Lietuva federacinio tipo valstybė; „baltieji“ – bajorijos mėginimai sukilti naudojantis tarptautine Vakarų Europos imperijų pagalba, socialinis konservatizmas. Tikslas – atkurta centralizuota Lenkijos valstybė ir Lietuva, kaip jos provincija).</p>	<p>Zigmantas Sierakauskas</p> <p>autonomija</p> <p>Mykolo Kleopo Oginskio memorandumas dėl LDK atkūrimo, anticariniai sukilimai (1830–1831 m., 1863–1864 m.)</p>	<p>Antanas Gelgudas</p>
Potemė. Politinės veiklos užuomazgos ir Lietuvos autonomijos idėja			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

<p>1. Kokios buvo pirmosios lietuvių nacionalinio sąjūdžio pradininkų Lietuvos atkūrimo idėjos XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje</p> <p>2. Ko siekta Didžiajame Vilniaus Seime 1905 m. ir Rusijos lietuvių Seime?</p>	<p>1. Lietuvių tautinio judėjimo peraugimas iš kultūrinės į politinę fazę: politinių srovių atsiradimas, politinių programų ir valstybingumo idėjos artikuliacijos ištakos, skirtingos valstybingumo vizijos.</p> <p>2. 1905 m. pirmasis lietuvių suvažiavimas Vilniuje („Didysis Vilniaus Seimas“): Jono Basanavičiaus reikšmė lietuvių tautiniame sąjūdyje, pirmojo lietuvių suvažiavimo svarba modernaus valstybingumo ištakose, politinės autonomijos Rusijos sudėtyje reikalavimas (1905 m.), politinių lietuvių srovių vienijimosi idėja, politinių partijų kūrimasis ir politinių programų formulavimas. 1917 m. lietuvių, Pirmojo pasaulinio karo pabėgėlių Rusijoje Seimas („Petrapilio Seimas“): bendras tikslas – vienas (Lietuvos etnografinėje teritorijoje siekiamybė), taktika skirtinga (dešinieji už vienašališką atsiskyrimą nuo Rusijos, kairieji – už nepriklausomybės siekimą naudojantis bendru demokratiniu Rusijos tautų judėjimu kilusiu po 1917 m. vasario revoliucijos Rusijoje).</p>	<p>Jonas Basanavičius, Andrius Domaševičius, Jonas Šliūpas</p> <p>nacionalinė valstybė, partijos, Rusijos lietuvių seimas</p> <p>Didysis Vilniaus Seimas (1905 m.)</p>	<p>Povilas Višinskis</p> <p>rusifikacija</p>
<p>Tema. Lietuvos valstybės atkūrimo (1918–1922 m.) ir nepriklausomybės atkūrimo (1990–1993 m.) skirtumai ir panašumai</p>			
<p>Potemė. Vasario 16-oji ir Kovo 11-oji: ištakos, idėjos, valstybingumo pavidalai</p>			
<p>Probleminiai klausimai</p>	<p>Akcentai</p>	<p>Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>	<p>Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>

<p>1. Valstybės atkūrimas: kaip kurta Lietuvos valstybė 1918 metais?</p> <p>2. Nepriklausomybės atstatymas: kaip atkurta Lietuvos nepriklausomybė 1990 metais?</p>	<p>1. Pirmosios lietuvių politinės institucijos (parlamento prototipo) – Lietuvos Tarybos išrinkimas Vilniaus konferencijoje (1917 m.), politinis – ideologinis konfliktas Tarybos viduje dėl valstybės atkūrimo principų, Tarybos reikšmė parengiant ir priimant „Nutarimą dėl Lietuvos valstybės atkūrimo“ (1918 m. Vasario 16-osios Akto).</p> <p>2. Visuotinė nepriklausomos valstybės reminiscencija XX amžiuje, neginkluotos rezistencijos reikšmė puoselėjant valstybingumo idėją okupacijos sąlygomis, masinių viešų demonstracijų (mitingas prie A. Mickevičiaus paminklo 1987 m., Baltijos kelias, 1989 m.) tikslai ir reikšmė puoselėjant savarankiškumo idėją; visuomeninio judėjimo, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio, svarba atstatant valstybės nepriklausomybę.</p>	<p>Antanas Terleckas</p> <p>Lietuvos Taryba, Baltijos kelias, Lietuvos laisvės lyga, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis,</p> <p>Vilniaus konferencija (1917 m.), mitingas prie A. Mickevičiaus paminklo (1987 m.), Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio įkūrimas (1988 m.)</p>	<p>Mykolas Römeris, Valdas Adamkus</p> <p>neginkluota rezistencija</p>
Potemė. ATKŪRIMO AKTŲ PASKELBIMAS OKUPACIJOS SĄLYGOMIS			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokiomis aplinkybėmis priimtas ir ką skelbė 1918 m. Vasario 16-osios Aktas?</p>	<p>1. Neigiama Pirmojo pasaulinio karo ir vokiečių okupacijos įtaka valstybingumo idėjai skelbti ir realizuoti: valstybės atkūrimo nepripažino okupacinio vokiečių režimo pozicija, valstybės atkūrimą proklamavo 20-ies asmenų politinė institucija (Lietuvos Taryba). Teisė į tautinės formos valstybingumą paremtą tautų apsisprendimo principu, konstatuotas</p>	<p>Jonas Basanavičius, Antanas Smetona, Vytautas Landsbergis</p> <p>tautų apsisprendimo teisė, Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas</p>	<p>Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Steponas Kairys, Algirdas Mykolas Brazauskas</p>

<p>2. Kokiomis aplinkybės priimtas ir ką skelbė 1990 m. Kovo 11-osios Aktas?</p>	<p>Vilniaus – kaip Lietuvos sostinės aspektas, paskelbta apie visų buvusių valstybinių ryšių su kitomis valstybėmis nutraukimą, valstybės atkūrimas paremtas demokratiniais principais, galutinę valstybės santvarkos formą pavesta nustatyti demokratiškai išrinkto parlamento atstovams.</p> <p>2. Valstybės atkūrimas paskelbtas visuotiniuose rinkimuose išrinktos tautą atstovavusios institucijos – Aukščiausiosios Tarybos (Atkuriamojo Seimo) atstovų, Kovo 11-osios paskelbimas viešas, atviras. Kovo 11-osios Aktas paremtas iki 1940 m okupacijos ir aneksijos egzistavusio valstybingumo pagrindu, remiamasi tarptautinės teisės principais, akcentuojamos pagarbos žmogaus, piliečių ir tautinių bendrijų teisės.</p>	<p>1918 m. Vasario 16-osios Aktas, Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas (1990 m. kovo 11 d.)</p>	
<p>Potemė. Lietuvos valstybingumo įtvirtinimo realijos ir grėsmės XX a. pradžioje ir pabaigoje</p>			
<p>Probleminiai klausimai</p>	<p>Akcentai</p>	<p>Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>	<p>Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>

<p>1. Su kokiais iššūkiais susidurta įtvirtinant atkurta valstybingumą 1918 metais?</p> <p>2. Su kokiais iššūkiais susidurta įtvirtinant atkurta valstybės nepriklausomybę 1990 m.?</p>	<p>1. Teritorinių atkuriamos valstybės ribų nebuvimo problema, valstybės atkūrimas Pirmojo Pasaulinio karo sąlygomis, Tarptautinio pripažinimo problema, sostinės problema.</p> <p>2. Atkurta nepriklausoma valstybė remiasi egzistuojančiomis institucijomis, atkūrimas įvyko taikaus pasipriešinimo ir taikaus būvio sąlygomis. Tarptautinio pripažinimo problema, ekonominis, politinis spaudimas, vėlesnė karinė agresija. Valstybingumo formos nustatymas priėmus nuolatinę Lietuvos Respublikos Konstituciją (1992 m.) ir užbaigus Rusijos kariuomenės išvedimą iš Lietuvos Respublikos teritorijos (1993 m.)</p>	<p>ekonominė blokada</p> <p>sovietų karinė agresija prieš Lietuvą (1991 m.), Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992 m.), Rusijos kariuomenės išvedimas iš Lietuvos</p>	
Tema. Pirmosios ir antrosios Lietuvos Respublikų valstybingumo raidos ypatumai			
Potemė. Valstybės sąranga: parlamentinė respublika (1920–1926 m.), autoritarizmas (1926–1940 m.) ir parlamentinė respublika su pusiau prezidentinio valdymo požymiais (nuo 1992 m.)			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Parlamentarizmas: kokios seiminės santvarkos ypatybės Lietuvoje 1920–1926 m.?</p>	<p>1. Modernaus lietuviškojo parlamentarizmo galia ir jos ribos XX a. trečiajame dešimtmetyje: visuotinė rinkimų teisė, parlamento viršenybė politinių valdžių sąrangoje, parlamentinės demokratijos veikimas nuolatinės karo padėties sąlygomis, stipri politinių srovių ideologizacija, klerikalizmo apraiškos valstybės valdyme, daugiapartinė sistema, politinis nestabilumas, didelė ministrų kabinetų kaita, politinių</p>	<p>Felicija Bortkevičienė, Kazys Grinius, Mykolas Sleževičius, Aleksandras Stulginskis, Antanas Smetona, Augustinas Voldemaras, Algirdas Mykolas Brazauskas</p> <p>karinė padėtis, klerikalizmas, parlamentarizmas, parlamentinė respublika</p>	<p>Valdas Adamkus</p> <p>daugiapartinė sistema, Ypatingieji tautos atstovai, voldemarininkai</p>

<p>2. Autoritarizmas: kas buvo būdinga Lietuvos valdymui 1926–1940 m.?</p> <p>3. Kas būdinga pusiau prezidentinio tipo valdymui Lietuvoje nuo 1992 m.?</p>	<p>tradicijų ir demokratinio valdymo patirties stoka visuomenėje, nusivylimas parlamentine santvarka.</p> <p>2. Politinių sistemų nekonstitucinio pobūdžio transformacijų Europoje įtaka Lietuvos politinės santvarkos kaitai: 1926 m. karinisis-politinis perversmas, autoritarinio-prezidentinio tipo valdymo modelio įsigalėjimas, vienpartinio režimo kūrimas, kritika liberaliajai demokratijai. Lietuviškojo autoritarizmo modelio paieškos: tarp griežto karinėmis struktūromis paremto valdymo (Augustinas Voldemaras) ir nedemokratiškai nuosaikiai konservatyvaus režimo (Antanas Smetona). Naujų nedemokratiškos valdymo principų įtvirtinimas 1928 m. ir 1938 m. Konstitucijose: valdžios galių telkimas prezidento rankose. faktinis politinių valdžių atskyrimo principo panaikinimas, politinės opozicijos veiklos varžymas, cenzūra.</p> <p>3. 1992 m. Konstitucijoje įtvirtintos politinės sistemos Lietuvoje pobūdis: parlamentinė santvarka su pusiau prezidentinio valdymo požymiais, įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių balansas. Tiesioginiai ir visuotiniai parlamento, prezidento ir savivaldos rinkimai.</p>	<p>Steigiamojo Seimo veikla, Lietuvos Konstitucijos (1922 m., 1928 m., 1938 m.), 1926 m. gruodžio 17 d. perversmas, Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992 m.)</p>	
<p>Potemė. Antrosios Lietuvos Respublikos reformos ir euroatlantinė integracija (1993–2004 m.)</p>			

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl Lietuvos valstybingumo raidai buvo svarbi Euroatlantinė integracija?	1. Atsisakymas jungtis į posovietinės erdvės tarptautines organizacijas ir apsisprendimas dėl euroatlantinės integracijos, sėkmingas įstojimas į ES ir NATO (2004 m.). Euroatlantinės integracijos įtaka Lietuvos valstybingumo raidai (saugumas, politinė branda, ekonominis pakilimas).	eurointegracija Lietuvos įstojimas į NATO ir ES (2004 m.)	Euroatlantinės struktūros

Teminė sritis: Kultūra ir mokslas			
Tema. Antikos pasiekimai ir jų reikšmė kultūros raidai			
Potemė. Klasikinis palikimas: graikų (Atėnų) teatras, architektūra ir romėnų teisė			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokios antikinės kultūros sritys yra ryškiausios ir kokie jų esminiai bruožai?	1. Antikinė kultūra: architektūra, graikų teatras, romėnų teisė. Pagrindinis architektūrinis elementas – orderis. Romėnų teisės atsiradimas ir reikšmė. Graikų teatro unikalumas.	antikinė architektūra, orderis, romėnų teisė, graikų (Atėnų) teatras	Justinianas I Didysis
2. Kuo Antikos kultūra svarbi visai Vakarų kultūros raidai?	2. Vakarų kultūros santykis su Antikos kultūra. Vakarų kultūros tapatybė ir Antikos kultūra. Antikinės architektūros, romėnų teisės ir graikų teatro įtaka Vakarų kultūros raidai.		
Potemė. Filosofijos ir mokslo pradžia antikiniam pasaulyje ir jų reikšmė šiandienai			

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl graikų filosofija yra kertinis akmuo Europos kultūros istorijoje?	1. Graikų filosofijos istorinė reikšmė mąstymo ir mokslo formavimuisi. Platono filosofijos samprata - idėjų pasaulis. Įvairiopa Aristotelio filosofinis palikimas ir jo palikimo reikšmė mokslui.	Platonas, Aristotelis graikų filosofija	
Tema. Ikimoderniųjų laikų kultūros raiškos formos ir lūžiai: teologija ir literatūra, Gutenbergo ir mokslo revoliucijos			
Potemė. Viduramžių ir renesanso kultūra: nuo teocentrinės iki humanistinės pasaulėžiūros (XI–XVI a.)			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokie yra ryškiausi religinės ir pasaulietinės Viduramžių kultūros bruožai? 2. Kodėl Renesansas yra suvokiamas kaip atskira epocha Europos kultūros istorijoje?	1. Religijos reikšmė Viduramžiais. Teologija kaip aukščiausias Dievo pažinimo ir jo apmąstymo mokslas. Viduramžių pasaulietinė literatūra ir jos pasaulietiškumas. 2. Antikinio palikimo atradimas ir išaukštinimas. Antikinio palikimo tyrinėjimas ir perėmimas, principų taikymas. Individo vertingumo išskėlimas. Žmogaus kūno grožio ir proto pabrėžimas. Pasaulietinių dalykų mene svarbos išsaugimas.	Anzelmas Kenterberietis, Tomas Akvinielis, Dantė Aligjeris, Leonardas da Vinčis, Erazmas Roterdamietis humanizmas, kurtuazinė literatūra, renesansas, teologija	Eleonora Akvitanietė trubadūras
Potemė: Naujos informacijos raiškos formos ir sklaida – Gutenbergo revoliucija ir knygų spausdinimas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl knygų spausdinimo pradžia Europos (pasaulio)	1. Gutenbergas ir knygų spausdinimo technologijos išradimas. Spausdinimo preso	Johanas Gutenbergas	

istorijoje yra suvokiama kaip revoliucija?	esmė ir reikšmė informacijos sklaidai (technologinė ir kultūrinė).	knygų spausdinimo pradžia (1445 m.)	
Potemė. Didieji XVI–XVII a. moksliniai atradimai ir naujas pasaulio suvokimo radimasis			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip XVI–XVII a. keitėsi mokslinis pasaulio aiškinimas ir bendras pasaulio suvokimas?	1. Viduramžių mokslo, kuriam didelę įtaką darė Šv. Raštas, aplinkybės. XVI–XVII a. moksliniai atradimai ir pasaulio aiškinimo bei suvokimo transformacija. Modernaus mokslinio metodo suformulavimas (eksperimentas, indukcija) ir jo reikšmė mokslui.	Mikalojus Kopernikas, Galileo Galilėjus, Frensis Beikonas geocentrizmas, eksperimentas, heliocentrizmas, indukcija Koperniko knygos „Apie dangaus sferų sukimąsi“ pasirodymas	astronomija, modernus gamtamokslis
Tema. Apšvieta ir modernybė XVIII a.–XX a. pr.: politinė filosofija, gamtos mokslai ir modernaus meno pradžia			
Potemė. XVIII a. politinė filosofija ir praktika: individas ir visuomenė politinėje organizacijoje			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokie yra pagrindiniai Apšvietos epochos bruožai? 2. Kuo pasižymėjo XVIII a. politinė filosofija ir kuo ji aktuali XX–XXI a.?	1. Kritinis santykis su egzistuojančia socialine ir politine tvarka. Racionalumo ir žmogaus proto idealizavimas, pažinimo ir žinių svarbos iškėlimas, prietarų kritika, tikėjimas pažanga ir jos siekis. 2. Džono Loko samprotavimai ir prigimtinių žmogaus teisių pagrindimas. Jo idėjų įtaka Apšveitai ir jos mąstytojams. XVIII a. politinės filosofijos susiformavimas ir pagrindinės idėjos: absoliutizmo kritika, valdžių atskyrimo principas. JAV konstitucijos pavyzdys. Valdžių atskyrimo	Džonas Lokas, Šarlis Lui de Monteskjė, Imanuelis Kantas Apšvieta, prigimtinių teisių, valdžių atskyrimo principas Knygos „Apie įstatymų dvasią“ pasirodymas, JAV konstitucija (1787 m.)	Tomas Džefersonas

	principo reikšmė Vakarų politinei minčiai ir praktikai, aktualumas šiandien.		
Potemė. Fundamentalūs XVIII a.–XX a. pr. gamtos mokslų atradimai ir XIX a. išradimai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kurios ir kuo išskirtinės XVIII–XX a. pr. modernaus gamtos mokslų asmenybės, koks jų indėlis?	1. Izaoko Niutono reikšmė mokslo istorijai – matematine kalba aiškinamas pasaulis ir fizikiniai procesai. Marijos Kiuri asmenybė, mokslo istorinis kontekstas ir atradimai: dvi – fizikos ir chemijos – Nobelio premijos, atradimų reikšmė mokslui, žmonijos raidai ir jų pritaikomumas.	Izaokas Niutonas, Marija Kiuri Knygos „Matematiniai gamtos filosofijos pagrindai“ pasirodymas	Tomas Edisonas, Albertas Einšteinas
Potemė. Naujų meno formų ir krypčių XIX a.–XX a. pr. revoliucingumas: impresionistinė tapyba, modernioji architektūra, naujos technologijos mene			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kada ir kodėl menas <i>tapo</i> moderniu? 2. Kaip XIX–XX a. sandūroje buvo reaguojama į naujų technologijų atsiradimą ir pritaikymą mene?	1. Modernaus meno samprata ir jo pavyzdžiai (dailė, skulptūra, architektūra). Modernaus meno pradžia: impresionizmas ir impresionistai (Eduardo Manė pavyzdys). 2. Naujų technologijų radimasis ir jų pri(si)taikymas mene: kinas ir fotografija XIX–XX a. sandūroje.	Eduardas Manė (Édouard Manet) impresionizmas, modernas, modernizmas fotografijos ir kinematografijos pradžia (XIX a. antroji pusė).	Ogiustas Rodenas (Auguste Rodin), Otas Vagneris (Otto Wagner)
Tema. Kultūra ir menininko (ne)laisvė XX a. totalitarinėse santvarkose			
Potemė. Kultūros ideologizavimas: tarp kūrėjų priverstinės emigracijos, „išsigimusio meno“ ir knygų deginimo			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl totalitarinės santvarkos bei ideologijos	1. Menininko kaip sielos inžinieriaus samprata. Menininko vaidmens	„išsigimęs menas“, kultūros ideologizavimas, socrealizmas	Jozefas Gebelsas

siekė savo tikslams pajungti kūrėjus ir kūrybą?	instrumentalizacija. Konkretūs totalitarinės kultūros ideologizavimo pavyzdžiai iš Sovietų Sąjungos, Vokietijos ir Kinijos liaudies respublikos.	„Filosofų laivas“ Sovietų Sąjungoje, knygų deginimas Vokietijoje, Kultūrinė revoliucija Kinijoje	chunveibinai
2. Kokiomis priemonėmis totalitarinės santvarkos siekė suvaržyti ir pajungti ideologijai kultūros lauką?	2. Konkrečios cenzūros ir fizinio susidorojimo priemonės nukreiptos prieš kūrėjus (ir jų kūrybą, kūrinius).		
Potemė. Kūrėjo pasirinkimo (laisvos valios) sudėtingumas ir reikšmė: Borisas Pasternakas, Česlovas Milošas, Aleksandras Solženicynas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokia yra kūrėjo laisvo pasirinkimo nelaisvose visuomenėse kaina ir reikšmė?	1. Karjeros galimybių dilema. (Ne)kompromisas su režimu. Laisvo pasirinkimo galimybės nelaisvose visuomenėse XX a.: Pasternakas, Milošas, Solženicynas.	Borisas Pasternakas, Česlovas Milošas, Aleksandras Solženicynas	
Potemė. Menininko vaidmuo valstybės ar ideologijos tarnyboje: Sergejus Eizenšteinas, Leni Ryfenštal			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokie buvo ryškiausi kino kūrėjų bendradarbiavusių su režimu SSRS ir Vokietijoje pavyzdžiai?	1. Kino, kaip naujos meno formos, reikšmė XX a. pirmosios pusės totalitarinės valstybės propagandoje ir du kino režisieriai totalitarinių ideologijų tarnyboje.	Sergejus Eizenšteinas, Leni Ryfenštal	
Tema. Pasaulio kultūros paveldas ir jo apsauga: priežastys, objektai, tikslai			
Potemė: Kultūros paveldo objektai ir kriterijai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip suvokiamas kultūros paveldas, kaip ir kokiais	1. Autentiškumo samprata kultūros paveldo lauke. Kultūros paveldo klasifikavimas:	autentiškumas, kilnojamas ir nekilnojamas paveldas, kultūros	konservavimas, restauravimas

kriterijais vadovaujantis jis klasifikuojamas?	kilnojamasis ir nekilnojamasis, materialusis ir nematerialusis.	paveldas, materialus ir nematerialus paveldas	
Potemė. Aktualios kultūros paveldo apsaugos problemos pasaulyje			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokias pasaulio paveldo problemas sprendžia UNESCO organizacija?	1. UNESCO organizacijos atsiradimo priežastys, dabartinė veikla ir iššūkiai, jos indėlis į pasaulio paveldo saugojimą.	UNESCO Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija (1972 m.)	
Potemė: Kultūros paveldo objektai ir apsauga Lietuvoje			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kuo Lietuva gali didžiuotis pasaulio kultūros ir gamtos paveldo kontekste?	1. Lietuvos kultūros ir gamtos paveldo objektai, įtraukti į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą, ir jų unikalumas.		
Tema. Mokslo ir pažinimo galimybės bei problemos: dirbtinis intelektas, mokslo etinės problemos, humanitarikos reikšmės klausimas			
Potemė. Humanitarinių mokslų vertė ir perspektyvos aukštųjų technologijų ir algoritmų amžiuje			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokia humanitarinių mokslų reikšmė XXI a. vykstant nenumaldomai aukštųjų technologijų ir algoritmų plėtrai?	1. Humanitarinių mokslų tikslas kalbėti apie žmogų ir jo patirtį, visuomenę, jos raidą ir problemas, siekti geresnio šių dalykų suvokimo. Darbo su informacija ir kritiškumo jos atžvilgiu ugdymas. Skaitmeninimas padaro prieinamą įvairią techninę, vaizdinę ir garsinę medžiagą.	humanitarika	skaitmeninimas
Potemė. Sintetinės biologijos eros iššūkiai ir mokslo etinės problemos			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

1. Kokios mokslinės etikos problemos kyla vykstant sparčiai mokslo pažangai?	1. Technologijų pritaikymas moksliniuose tyrimuose ir tiesioginė intervencija į gyvus organizmus, atskirus organus. Manipuliavimas gyvybės formomis, genais ir genetinė informacija (pvz. klonavimas).	mokslinė etika	
Potemė. Dirbtinio intelekto ir žmogaus kūrybingumo santykis			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokios grėsmės ir galimybės kyla kūrėjui ir kūrybai plintant dirbtiniam intelektui?	1. Dirbtinio intelekto tobulėjimas ir plėtra visose gyvenimo srityse. Kūrinio autorystės problema, tekstų ir kitų kūrinių generavimas.	dirbtinis intelektas	
Lietuvos istorija			
Tema. Lietuvos visuomenės europeizacija XIV–XVIII a.			
Potemė. Rašto kultūros vėlyvumas ir išskirtinumas Europos kontekste			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip paaiškinti rašto kultūros Lietuvoje vėlyvumą ir jos sklaidą?	1. Pagoniškos kultūros specifika. Vėlyvas katalikiškas krikštas. Jogailos ir Vytauto pirmosios privilegijos kaip pirmieji rašto paminklai. Valdovų parama Katalikų bažnyčiai, kuri šalia didžiojo kunigaikščio raštinės buvo didžiausia rašto vartotoja ir kūrėja.	Jogaila, Vytautas Didysis, Konstantinas Sirvydas, Mikalojus Daukša parapinė mokykla, LDK lotyniškoji raštija, polonizacija, raštija rusėnų kalba	Bona Sforca, Pranciškus Skorina inkunabulas Vilniaus katedros mokyklos atidarymas (1397 m.)
2. Kokios aplinkybės lėmė rašto kultūros įvairovę LDK?	2. LDK kaip valstybė tarp Rytų ir Vakarų. Rusėniškosios raštijos egzistavimas ir išplėtojimas valstybės valdyme. Lotyniškosios raštijos dominavimas katalikiškoje Europoje ir jos perėmimas.	Pranciškaus Skorinos spaustuvės įkūrimas (1522 m.)	

	Lenkiškos kultūros LDK geografinis artumas ir įtaka.		
Potemė. Lietuvos akademybės pradžia: Vilniaus universitetas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokios buvo Vilniaus universiteto įkūrimo aplinkybės ir kokia jo reikšmė krašto kultūros raidai? 2. Koks buvo Vilniaus universiteto vaidmuo europeizacijos procese?	1. Vilniaus akademijos (universiteto) įkūrimo istorinis kontekstas ir aplinkybės: reformacijos plėtra, siekis su ja kovoti, jėzuitų pakvietimas. Jėzuitų vaidmuo. 2. Aukštoji mokykla kaip būtinas europietiškos visuomenės dėmuo. Galimybė vietos kilmingiesiems siekti aukštojo mokslo LDK. Sarbievijaus kūrybos žinomumas europiniu mastu. Martyno Počobuto veikla ir pasiekimai Vilniaus universitete.	Valerijonas Protasevičius, Motiejus Kazimieras Sarbievijus, Martynas Počobutas akademija, europeizacija, jėzuitai Vilniaus Akademijos (universiteto) įkūrimas (1579 m.).	kolegija
Potemė. Lietuvos ir Europos architektūros formų sinchronizacija: barokas ir klasicizmas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kuo Lietuvos kultūros istorijoje išsiskyrė baroko ir klasicizmo architektūra?	1. Baroko ir klasicizmo architektūros bruožai. Vilniaus baroko unikalumas ir jo santykis su Jonu Kristupu Glaubicu.	Jonas Kristupas Glaubicas barokas, klasicizmas, Vilniaus barokas	Vilniaus Gaonas
Tema. Lietuvos daugiasluoksniškumas XIX–XX a. pr.: viena kitą papildančios ar (ir) tarpusavyje konkuruojančios kultūros			
Potemė: Etninės skirtybės ir kultūros bei meno kalbos universalumas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl Lietuva XIX–XX a. pr. laikoma daugiakultūre erdve?	1. Krašto religinė ir kalbinė įvairovė. Vilniaus universitetas kaip daugiakultūre erdvė, kurioje formuojasi ir sklinda	Žakas Lipšicas, Juozapas Čechavičius filaretai, filomatai,	Alaiza Paškevič-Ciotka šetlas

<p>2. Ar meno kalba gali būti universali, nebūtinai etnocentriška?</p> <p>3. Kokie dar nacionaliniai judėjimai (be lietuvių) Lietuvoje buvo svarbūs XIX–XX a. sandūroje?</p>	<p>romantizmo idėjos. Filaretų bei filomatų veiklos apibūdinimas.</p> <p>2. Vilniaus piešimo mokykla, kurioje studijuoja žydai, lietuviai, lenkai, rusai. Aptariami kitų asmenybių pavyzdžiai, kurie žymi XIX–XX a. pr. Lietuvos daugiakultūriškumą: Juozapo Čechavičiaus ir Žako Lipšico palikimo svarba įvairioms tautoms.</p> <p>3. Vilniaus (ir Lietuvos) žydų (ir baltarusių) nacionalinių judėjimų pagrindiniai bruožai.</p>	<p>jidiš kalba, romantizmas, sionizmas</p> <p>Vilniaus universiteto uždarymas (1832 m.), Vilniaus piešimo mokyklos įsteigimas</p>	
Potemė. Lietuviakalbės kultūros vaidmuo modernios tautos kūrimo procese			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kodėl XIX a. plintanti lietuviakalbė kultūra vaidino itin svarbų vaidmenį modernios lietuvių tautos tapsme?</p> <p>2. Kokie yra lietuviakalbės kultūros pagrindai XIX–XX a. pr.?</p>	<p>1. Kalbos ir tapatybės santykis XIX a. Lietuvių kalba – kaip pagrindas lietuvių nacionaliniam judėjimui ir jo branduoliui – tautinei inteligentijai.</p> <p>2. Kūrybos lietuvių kalba svarba, domėjimasis etnine kultūra ir istorija (Simono Daukanto darbų reikšmingumas). Pasipriešinimas rusifikacijai (Vincas Kudirka), germanizacijai ir polonizacijai. Plintančios lietuviškos raštijos pavyzdžiai – „Aušra“. Jonas Basanavičiaus vaidmuo.</p>	<p>Jonas Basanavičius, Simonas Daukantas, Jonas Jablonskis, Vincas Kudirka</p> <p>etninė kultūra, etnocentrizmas, nacionalinis judėjimas, rusifikacija</p> <p>laikraščio „Aušra“ leidyba (1883–1886 m.)</p>	<p>Dionizas Poška, Martynas Jankus,</p> <p>tautinė inteligentija</p>

	Lietuvių kalbos norminimas (Jonas Jablonskis).		
Tema. Pirmosios Lietuvos Respublikos kultūros modernėjimas ir mokslo pažanga			
Potemė. Lietuvos akademybės trajektorijos: humanitariniai ir gamtos mokslai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kuo XX a. I pusės Lietuvos kultūros ir mokslo istorijai svarbus Lietuvos universiteto įsteigimas Kaune 1922 m.?	1. Lietuvos universiteto Kaune įsteigimo aplinkybės. Universiteto svarba XX a. istorinėje perspektyvoje. Mokslo pažangos sąsajos su konkrečių asmenybių veikla ir pasiekimais: modernaus lietuviško filosofavimo ir teisinės sistemos kūrimasis.	Stasys Šalkauskis, Mykolas Römeris Lietuvos universiteto Kaune įsteigimas (1922 m.)	Vincas Čepinskis, Levas Karsavinas, Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė
Potemė. Kauno modernizmo architektūra ir jos palikimas šiandien			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kuo Lietuvos kultūros istorijoje išskirtinė Kauno modernizmo architektūra?	1. Kauno modernizmo architektūros bruožai ir išskirtinumas (istorinės aplinkybės sostinės kūrimui Kaune, naujosios architektūros koncentracija Kauno naujamiestyje, architektūros funkcionalumas ir įvairumas: nuo daugiabučių iki bažnyčių). Svarbiausi jo kūrėjai. Šio reiškinių svarba Lietuvos ir Europos kultūrai.	Vytautas Landsbergis-Žemkalnis, Karolis Reisonas Kauno modernizmo architektūra	tautinis stilius
Tema. Kultūra okupuotoje Lietuvoje: ideologizacija, cenzūra ir sovietinis modernizmas			
Potemė. Laisvos meninės raiškos galimybės sovietmečiu: tarp cenzūros ir savicenzūros, tarp Maskvos ir Vilniaus			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip buvo varžoma kūrybinė laisvė okupuotoje Lietuvoje?	1. Sovietinės kultūros politikos ideologizacijos mechanizmai:	cenzūra, Glavlit, ideologizacija	propaganda

2. Kodėl kultūra okupuotoje Lietuvoje pasižymėjo ir cenzūra, ir savicenzūra?	„glavlitas“, „ideologizacija“ ir jų istorinis kontekstas Lietuvoje. 2. Cenzūros sąvoka ir apraiškos (kūryboje, spaudoje, TV) okupuotoje Lietuvoje. Savicenzūra kaip visuotinės cenzūros pasekmė.		
Potemė. Kultūros praktiškumas – vėlyvojo sovietmečio architektūra			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kas būdinga sovietinės Lietuvos architektūrai?	1. Sovietinės architektūros pagrindiniai bruožai (masiškumas, standartiškumas, funkcionalumas). Jų raiška didmiesčių gyvenamuosiuose mikrorajonuose. Sovietiniu modernizmas atsiradimo aplinkybės (politinis atšilimas, architektų saviraiškos laisvėjimas).	sovietinis modernizmas, mikrorajonas	Algimantas ir Vytautas Nasvyčiai brutalizmas
Potemė. Sovietų Lietuvos teatro išskirtinumas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl teatras tapo svarbiu kultūros reiškiniu okupuotoje Lietuvoje?	1. Sovietų Lietuvos teatro kultūros savitumas Jurašo ir Miltinio kūrybinės veiklos kontekste. Mėginimai užgniaužti kūrybinę laisvę (Jurašo pavyzdys).	Jonas Jurašas, Juozas Miltinis	
Tema. XX–XXI a. sandūros Lietuva ir atvira visuomenė: kultūros ir mokslo pasiekimai			
Potemė. Pasaulinės akademinės ir grožinės literatūros trūkumo aplinkybės ir vertimų proveržis			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

1. Kokios problemos turėjo būti įveiktos kuriantis atvirai visuomenei Lietuvoje?	1. Posovietinės visuomenės uždarumas, neiniciatyvumas, cenzūros pasekmės.	Irena Veisaitė	pliuralizmas
2. Kaip buvo sprendžiama Vakarų akademinės ir grožinės literatūros trūkumo problema XX a. pab.?	2. Atviros Lietuvos fondo įkūrimas ir veikla (Irena Veisaitė). Vakarų akademinės literatūros vertimo programa: pobūdis, tikslai, apimtys.	atvira visuomenė, Atviros Lietuvos fondas (ALF)	
Potemė. Sovietmečio tikslųjų mokslų įdirbis ir naujų galimybių radimasis			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip Lietuvai pavyko pasiekti pasaulinių laimėjimų lazerių fizikos ir biochemijos srityse?	1. Pagrindiniai šiuolaikinės Lietuvos mokslo laimėjimai susiję su lazerių fizika ir biochemija bei šių pasiekimų ištakos.		Algis Petras Piskarskas, Virginijus Šikšnys
Potemė. Aptariama nepriklausomos Lietuvos teatras ir jo pasiekimai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip XX–XXI a. sandūroje vietiniu ir tarptautiniu mastu reiškėsi Lietuvos teatro išskirtinumas?	1. Nepriklausomos Lietuvos teatro kultūros bruožai ir pasiekimai, Eimunto Nekrošiaus fenomenas.	Eimuntas Nekrošius	

Teminė sritis: Žmogus ir aplinka
Visuotinė istorija
Tema. Senųjų civilizacijų individo santykis su gamta: gamtos įvaldymo būdai (didieji projektai), požiūris į gamtą, pasaulio sandaros aiškinimas
Potemė. Racionalūs pasaulio suvokimo ir aplinkos aprašymo bandymai

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kaip ikisokratikai suvokė ir aiškino juos supantį pasaulį?</p> <p>2. Kuo reikšmingi Aristotelio darbai, kalbant apie gamtinio pasaulio suvokimą Antikoje?</p> <p>3. Kuo išskirtinis Gajaus Plinijaus Vyresniojo veikalas apie gamtą?</p>	<p>1. Ikisokratikų svarstymai apie gamtą ir supantį pasaulį (kosmosas, keturių elementų teorija).</p> <p>2. Aristotelio įvairiapusiai gamtamoksliniai ir filosofiniai tyrinėjimai.</p> <p>3. Gajaus Plinijaus Vyresniojo didysis veikalas apie gamtą.</p>	<p>Aristotelis Gajus Plinijus Vyresnysis</p> <p>ikisokratikai, keturių elementų teorija, kosmosas</p>	<p>akvedukas</p>
Potemė. Ūkinės veiklos formos: tarp individualios ūkinės veiklos pradžios ir gigantomaniškų projektų			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokią įtaką turėjo žemdirbystės ir gyvulininkystės pradžia žmogaus ir visuomenės raidai?</p> <p>2. Kaip irigacijos kūrimas senosiose civilizacijose keitė vietos gamtinę aplinką?</p>	<p>1. Žemdirbystės ir gyvulininkystės pradžia: augalų ir gyvūnų prijaukinimas ir sukultūrinimas, selekcija. Žmogaus gyvenimo sėslėjimas, mitybos kaita, naujų ligų formavimasis, žmogaus ūkinės veiklos įtaka gamtiniam pasauliui.</p> <p>2. Drėkinimo sistemos apibrėžimas, drėkinimo sistemos atsiradimo ir įrengimo aiškinimas. Drėkinimo sistema kaip senųjų civilizacijų didysis projektas, keičiantis gamtinę aplinką.</p>	<p>irigacija, Neolito revoliucija</p> <p>Gilgamešo epas</p>	<p>Huangdi</p> <p>Didžiosios kinų sienos statyba</p>
Potemė. Mesopotamijos ir Egipto civilizacijų prisitaikymas prie gamtinės aplinkos sąlygų			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos

1. Kokiomis gamtinėmis sąlygomis kūrėsi pirmosios civilizacijos?	1. Mesopotamijos ir Egipto civilizacijų geografinė padėtis: dykumos, pusdykumės ir didžiosios upės.		
2. Kaip prie šių gamtinių sąlygų buvo prisitaikoma ir kaip jos buvo išnaudojamos?	2. Didžiųjų upių įtaka visuomenei ir naudojimas jų resursais, gamtinių kliūčių įveika.		
Tema. Gyvenimas patogenų „malonėje“: infekcinių ligų protrūkių poveikis individo ir visuomenės gyvenimui ikimoderniaisiais laikais			
Potemė. Gamtinio mikropasaulio reikšmė socialiniams makroprocesams, infekcinių ligų protrūkių įtaka asmens gyvenimui ir jo trukmei			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip paaiškinti maro sklaidą Azijoje ir Europoje?	1. Maro infekcijos šaltinis ir sklaida. Maro specifika: sukėlėjas ir plitimas, imunitetas ir sergamumas, simptomai ir mirtingumas.	juodoji mirtis Juodoji mirtis (XIV a. vid.)	
2. Kokią įtaką maras (juodoji mirtis) padarė Europai XIV a. vid.?	2. Maro įtaka XIV a. vidurio Europai: samprata, bandymai paaiškinti maro plitimą, demografinės ir ekonominės pasekmės Europos ir jos šalių raidai.		
Potemė. Kolumbinio apsiikeitimo reikšmė Europai ir Naujajam pasauliui			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokia Kolumbinio apsiikeitimo samprata?	1. Kolumbinio apsiikeitimo esmė ir turinys: infekcinės ligos, augalai ir augalinės kultūros.	Kristupas Kolumbas autochtonai, infekcinės ligos, Kolumbinis apsiikeitimas, Naujasis pasaulis	kolonializmas, konkistadorai
2. Kaip paaiškinti infekcinių ligų protrūkį ir jo pasekmes didžiųjų geografinių atradimų metu?	2. Infekcinių ligų protrūkio priežastys didžiųjų geografinių atradimų metu ir jo pasekmės Europai ir Naujajam pasauliui.	Kristupo Kolumbo kelionė (1492 m.), Vasko da Gamos kelionė į Indiją	

3. Kokie buvo europiečių veiklos rezultatai Naujajame pasaulyje ir Azijoje?	3. Nevienareikšmė europiečių veikla ir rezultatai Naujajame pasaulyje ir Azijoje: Senųjų Amerikos civilizacijų žlugimas, sidabro ir aukso kasyklų eksploatacija, miškų kirtimas, nevietinių gyvūnų rūšių išplitimas.	(1498 m.), Senųjų Amerikos civilizacijų užkariavimas ir žlugimas (XVI a. pirmoji pusė)	
---	--	--	--

Potėmė. Skiepų išradimo reikšmė žmonijos raidai

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokios buvo vakcinacijos išradimo aplinkybės ir kokia vieta šiame išradime tenka konkretaus asmens žinioms, pastabumui ir intelektualinei drąsai? 2. Kokia vakcinacijos išradimo reikšmė ilgoje žmonijos raidos perspektyvoje?	1. Vakcinacijos išradimas XVIII a. pab. ir išradimo aplinkybės: raupų, kaip vis pasikartojančios ir neišsprendžiamos infekcinės ligos, Europoje problema, Edvardo Dženerio vaidmuo išrandant vakcinaciją ir vakcinos nuo raupų išradimas. Dalies visuomenės požiūris į vakcinaciją. 2. Vakcinacijos kaip medicininės priemonės kovoje su infekcinėmis ligomis ateitis vėlesniais dešimtmečiais ir vakcinacijos išradimo reikšmė žmonijos raidai.	Edvardas Dženeris Skiepų išradimas	

Tema. Naujų energijos šaltinių ir transporto sistemos plėtros poveikis gamtinei aplinkai XIX–XX a. pr.

Potėmė. Prieštaringas energijos išteklių vaidmuo žmogaus gyvenimui ir aplinkai: iškastinio kuro reikšmė modernėjančiai XIX–XX a. pirmosios pusės visuomenei

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokie ir kur XIX a. buvo pradėti masiškai kasti ir naudoti nauji energijos ištekliai (naudingosios iškasenos)?	1. Nauji energijos šaltiniai ir vis intensyvėjanti jų eksploatacija: esminės energijos išteklių (akmens anglies, naftos)	akmens anglis, elektros energija	

<p>2. Kaip masiškai pradėti naudoti energijos ištekliai keitė, darė įtaką visuomenės ir žmogaus kasdienybei?</p>	<p>gavybos šalys (Anglija, JAV, Rusija, Kanada) ir jų gavybos plėtra.</p> <p>2. Viena vertus, XIX a. vyko spartus miestų augimas ir naujų rajonų formavimasis (urbanizacija), akmens anglis tarnavo kaip kuras, radosi apšvietimas. Kita vertus, augo oro užterštumas, naujuose miestų rajonuose žmonės gyveno antisanitarinėmis sąlygomis.</p>		
<p>Potemė. Technologinių pasiekimų proveržis, gamtinių kliūčių įveikimas ir tikėjimas pažanga</p>			
<p>Probleminiai klausimai</p>	<p>Akcentai</p>	<p>Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>	<p>Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>
<p>1. Kokie buvo didieji XIX a. technologiniai pasiekimai ir kokia jų vieta industrinėje revoliucijoje?</p>	<p>1. Garo variklio ir vidaus degimo variklio išradimas, garo variklio pritaikymas ir garlaivio sukonstravimas, geležinkelių tinklo kūrimo pradžia ir intensyvėjimas. Šių technologinių išradimų ir transporto priemonių bei infrastruktūros reikšmė susiekimui, judėjimui erdvėje, prekybos ir ryšių vystymuisi.</p>	<p>Džordžas Stivensonas, Džonas Deivisonas Rokfeleris</p> <p>garlaivis, garo variklis, geležinkelių tinklas, industrinė revoliucija, vidaus degimo variklis</p> <p>Sueco kanalo atidarymas</p>	
<p>Potemė. Valstybių reguliuojamos aplinkos apsaugos sistemos radinasis</p>			
<p>Probleminiai klausimai</p>	<p>Akcentai</p>	<p>Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>	<p>Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>
<p>1. Kolél ir kaip pasireiškė pirmoji kritika industrializacijos, darbo mechanizacijos ir naujų energijos išteklių atžvilgiu?</p>	<p>1. XIX pirmoje pusėje vyravęs romantizmas ir romantikai idealizavo gamtą ir tai išreiškė savo kūkiniuose, kai tuo tarpu akiai įprastą kraštovaizdį keitė naujas gamybos būdas ir technologijos, fabrikai ir fabrikų keliamas oro užterštumas, geležinkeliai. Vienas pirmųjų</p>	<p>nacionalinis parkas</p> <p>Jeloustouno nacionalinio parko įsteigimas JAV</p>	<p>Henris Deividas Toro</p>

<p>2. Kaip ir kokių priemonių valstybiniu lygiu ir kitomis formomis buvo imtasi siekiant išsaugoti gamtą, civilizacijos nepalietus gamtos objektus?</p>	<p>atvirų vykstančių pokyčių ir jų įtakos gamtinei aplinkai kritikų buvo amerikiečių rašytojas Henris Deividas Toro, savo kritiką išreiškęs knygoje <i>Voldenas, arba Gyvenimas miške</i>.</p> <p>2. Pirmųjų gamtos apsaugos draugijų kūrimasis, įstatyminės bazės kūrimas, 1872 m. pirmojo pasaulyje nacionalinio parko įkūrimas.</p>		
<p>Tema. XX a. antrosios pusės ekologinės katastrofos ir ekologiniai judėjimai</p>			
<p>Potemė. Technologijų nauda ir visa naikinanti jėga</p>			
<p>Probleminiai klausimai</p>	<p>Akcentai</p>	<p>Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>	<p>Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>
<p>1. Kokius galima išskirti teigiamus pokyčius, kuriuos XX a. įgalino spartus technologijų vystymasis?</p> <p>2. Koks šalutinis technologijų poveikis? Dėl kokių priežasčių XX a. antroje pusėje kilo didžiosios ekologinės katastrofos ir kokios buvo jų pasekmės?</p>	<p>1. Vidaus degimo variklis ir automobilis įgalino paprastesnį judėjimą erdvėje ir susisiekimą, elektros energija prailgino šviesų paros metą, civilinė aviacija ir lėktuvai sudarė galimybes įveikti didelius atstumus per sąlyginai trumpą laiką, fizikos (atomo fizikos) tyrimai įgalino sukurti atominę energetiką.</p> <p>2. Laipsniška oro, vandens ir dirvos tarša bei didelė žala gamtai įvairių XX a. antrosios pusės technogeninių avarių metu. Černobylio atominės elektrinės avarijos aplinkybės, priežastys ir pasekmės.</p>	<p>atominė energetika, ekologinė katastrofa</p> <p>Černobylio atominės elektrinės avarija (1986 m.)</p>	
<p>Potemė. Pilietinis aktyvumas ekologiniais klausimais ir reakcija į ekologines naftos gavybos bei atominės energetikos katastrofas – gamtosauginiai judėjimai</p>			

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokiomis aplinkybėmis ir kodėl kilo gamtosauginis judėjimas?</p> <p>2. Ko siekė gamtosaugos judėjimas?</p>	<p>1. Sisteminių taršos problemų identifikavimas ir įvardijimas XX a. antroje pusėje. Amerikiečių biologės ir gamtosaugos aktyvistės Reičel Karlson tyrimai, mokslo populiarinimo darbai ir gamtosauginių problemų, kylančių dėl pesticidų JAV ūkiuose naudojimo, išryškėjimas ir paviešinimas (knyga <i>Tylusis pavasaris</i>).</p> <p>2. Gamtosauginio sąmoningumo, žmogaus ūkinės veiklos daromos įtakos gamtai ir gyvūnams suvokimo skatinimas bei reikalavimas, kad valstybė ir jos institucijos imtųsi rūpintis aplinkosauga, įstatyminės bazės kūrimu.</p>	<p>Birutė Galdikas, Reičel Karlson (Rachel Carlson)</p> <p>gamtosauginis judėjimas</p> <p>„Žemės diena“ (1970 m.)</p>	
Tema. Globali klimato kaita kaip XX–XXI a. sandūros pasaulinė politinė problema			
Potemė. Iškastinio kuro vaidmuo pasaulinei ekonomikai ir jo įtaka globaliai klimato kaitai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokia iškastinio kuro reikšmė XX–XXI a. pradžios pasaulio ekonomikoje?</p>	<p>1. Nuo XIX a. antrosios pusės iškastinis kuras tapo antrosios industrinės revoliucijos bangos ir gamybos bei ekonomikos apskritai pagrindine varomąja jėga. Šiais energijos šaltiniai buvo akmens anglis ir nafta. Pastaroji tik nuo XX a. septintojo dešimtmečio pagal gavybą ir sunaudojimą tapo pagrindiniu energijos šaltiniu ir daugybės gaminių sudedamąja dalimi. Esminį vaidmenį iškastinio kuro</p>	<p>antropocenas</p>	<p>demografinis sprogymas</p>

<p>2. Kaip, kada ir kokiomis aplinkybėmis buvo moksliskai nustatyta iškastinio kuro įtaka klimato kaitai?</p>	<p>gavybos ir naudojimo augime XX–XXI a. suvaidino spartus gyventojų ir su tuo susijęs vartojimo augimas.</p> <p>2. XIX a. pabaigoje pradėta svarstyti, kad anglies dioksido dujos atsiranda naudojant iškastinį kurą. Panašiu metu buvo iškelta mintis, kad anglies dioksido išsiskyrimas gali turėti įtakos klimato pokyčiams. XX a. viduryje buvo nustatyta, kad iškastinio kuro naudojimas skatina šiltnamio efektą sukeliančių dujų (anglies dioksido) atsiradimą ir kaupimąsi Žemės atmosferoje. XX a. pabaigoje buvo pradėta rimtai svarstyti, kad iškastinis kuras ir jo naudojimas yra egzistencinė žmonijos ir visos Žemės problema.</p>		
<p>Potemė. Bandymai ir kylančios problemos, siekiant susitarti dėl globalios klimato kaitos sustabdymo</p>			
<p>Probleminiai klausimai</p>	<p>Akcentai</p>	<p>Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>	<p>Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>
<p>1. Kuo pasižymėjo pirmieji tarptautiniai sprendimai (nutarimai) ir bandymai kovoti su globalia klimato kaita?</p>	<p>1. Nuo XX a. antrosios pusės vis didesnis mokslininkų dėmesys žmogaus ūkinei veiklai, vartojimui ir šių veiksnių įtakai globaliai klimato kaitai (temperatūros kilimas, ledynų tirpsmas, vandenyno lygio kilimas). 1992 m. priimta Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija. Jos siekis, kad anglies dioksido kiekis atmosferoje stabilizuotųsi ir nebekiltų, mažėtų žmogaus veiklos poveikis klimatui. Kioto (1997) ir Paryžiaus (2015) protokolai: pasirašiusių šalių</p>	<p>globali klimato kaita, lobizmas, Kioto ir Paryžiaus protokolai</p> <p>Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija (1992 m.)</p>	

<p>2. Su kokiais sunkumais susidūrė siekiai įgyvendinti susitarimus ir įsipareigojimus, turėjusius padėti kovoti su globalia klimato kaita?</p>	<p>įsipareigojimas mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą (emisijas). Paryžiuje protokolo tikslas: pasaulinė oro temperatūra negali pakilti daugiau negu 2 °C.</p> <p>2. Pirma, globalios klimato kaitos ir žmogaus veiklos įtakos klimato kaitai skeptikų neigimas, kad žmogaus ūkinė veikla gali daryti reikšmingą įtaką globaliai klimato kaitai. Antra, aktyvus lobistų veikimas. Nuo tarptautinių dokumentų, skirtų globalios klimato kaitos problemoms spręsti pasirašymo, įvairiose šalyse egzistavo įtakingos pramonės ir iškastinio kuro gavybos įmonės, kurių atstovai (lobistai) darė įtaką politikų priimamiems sprendimams. Jų siekis apginti savo verslo interesus.</p>		
Potemė. Žaliosios ekonomikos ir gerovės augimo siekis bei ateities galimybės			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokios ekonomikos formos turėtų padėti kovoti su klimato kaita ir kuo jos pasižymi?</p>	<p>1. Moksliskai pagrįsta, kad iškastinio kuro naudojimas sukelia anglies dioksido išsiskyrimą ir kaupimąsi Žemės atmosferoje, Paryžiuje buvo nutarta, kad būtina reorganizuoti protokolą pasirašiusių šalių ekonomikas. Pirma, turi būti skatinama žiedinė ekonomika, reiškianti, kad turi būti siekiama daiktus remontuoti, siekti įvairių medžiagų (produktų perdurbimo), mažesnio naujų prekių</p>	<p>nulinė emisija, žaliaji ekonomika, žiedinė ekonomika</p>	

<p>2. Kokį tikslą siekiama pasiekti plėtojant naujas ekonomikos formas ir kokia jo numanoma nauda?</p>	<p>vartojimo. Antra, turi būti skatinama žaliąji ekonomika, kuri pagrįsta atsinaujinančia vandens, vėjo ir saulės energetika ir artimos aplinkos (regioninių), bioproduktų vartojimu.</p> <p>2. Atsisakius iškastinio kuro, būtų pasiekta nulinė anglies dioksido išmetimo į atmosferą emisija. Savo ruožtu tai, pasak mokslininkų, sustabdytų ar stabilizuotų globalią klimato kaitą, ledynų tirpsmą, gyvūnų ir augalų rūšių nykimą, stichines nelaimes, orų nepastovumą ir sudėtingą nuspėjamumą, nevaldomą žmonių migraciją.</p>		
--	---	--	--

Lietuvos istorija

Tema. LDK kraštovaizdžio ir demografijos kaita

Potemė. LDK miškingumo dinamika bei XVI–XVII a. miško išteklių eksploatacija

<p>Probleminiai klausimai</p>	<p>Akcentai</p>	<p>Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>	<p>Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>
<p>1. Kas buvo būdinga XIV–XV a. LDK kraštovaizdžiui ir kuo tai galima paaiškinti?</p>	<p>1. XIV–XV a. LDK kraštovaizdžiui buvo būdingas didelis miškingumas, retas gyvenviečių ir kelių tinklas, neišvystyta kelių infrastruktūra. Apie LDK kaip sunkiai užkariaujamą kraštą liudija Kryžiuočių kelių aprašymai. Apie tai, kad LDK yra sunkiai įžengiamas, pravažiuojamas ir menkai civilizuotas kraštas savo tekstuose užsimena pirmieji LDK apsilankę keliautojai iš Vakarų Europos. Vienas jų – Žiliberas de Lanua.</p>	<p>miškų revizija, valstybinis miškas</p> <p>Lietuvos statutai (XVI a.), Miškų revizija (XVI a.), Kryžiuočių kelių aprašymai (XIV–XV a. sandūra)</p>	<p>Žiliberas de Lanua, Krišpinas Kiršenšteinas, Grigalius Valavičius</p> <p>sieliai, vytinė</p>

<p>2. Kaip XVI–XVII a. kito LDK kraštovaizdis ir kas lėmė jo sparčius pokyčius?</p>	<p>Tokią LDK gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio būklę (sunkiai įžengiami dideli miškų masyvai, pelkės) galima paaiškinti menku krašto gyventojų skaičiumi ir civilizaciniu krašto lygiu.</p> <p>2. Intensyvėjant LDK prekybiniam ryšiams su Europa, XV a. prasidėjo didesnių apimčių prekyba gausiai LDK miško ištekliams. Pagrindine prekybine arterija tapo Nemuno upė. Prekybą LDK miškų ištekliams skatino palanki ekonominė konjunktūra. Iš vienos pusės, Vakarų Europa buvo suinteresuota pigiomis miško žaliavomis, iš kitos, tiek LDK teritorija buvo turtinga šių paklausių gamtinių išteklių. Lietuvos didysis kunigaikštis, kilmingieji ir miško pirkliai galėjo iš miško žaliavų eksporto gerai uždirbti. Ilgainiui, XVI–XVII a. ši prekyba darė įtaką ir keitė ligtolinį LDK kraštovaizdį (pvz. Suvalkijoje), o XVII–XVIII a. kai kurios gyvūnų rūšys buvo išnaikintos ar išnyko (taurai, stumbrai).</p>		
<p>Potemė. LDK ūkio racionalizacija ir XVI a. ir jos įtaka kraštovaizdžiui</p>			
<p>Probleminiai klausimai</p>	<p>Akcentai</p>	<p>Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>	<p>Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>
<p>1. Kokių priemonių XVI a. LDK buvo imtasi siekiant padaryti ūkį efektyvesniu?</p>	<p>1. XVI a. viduryje didžiojo kunigaikščio žemėse pradėta įgyvendinti Valakų reforma, kuria buvo siekiama padidinti didžiojo kunigaikščio išdo pajamas. Visa didžiojo kunigaikščio žemė buvo</p>	<p>gatvinis kaimas, valakas</p>	

<p>2. Kaip XVI a. LDK ūkio reformos keitė kraštovaizdį?</p>	<p>išmatuota valakais, o valakas tapo matu, kuriuo remiantis buvo skaidoma ir dalijama žemė, kuriamos gyvenvietės. Valakų reformos esmę sudarė du dalykai: naujų planingų gyvenviečių kūrimas ir pokyčiai žemėnaudoje. Jos metu buvo kuriamos naujos, dažniausiai taisyklingo plano gyvenvietės (gatviniai kaimai), o žemėnauda turėjo būti pagrįsta taisyklingu trilaukiu.</p> <p>2. Naujų planingų gyvenviečių kūrimas ir prie jų valstiečių taisyklingų dirbamų laukų radimasis turėjo įtakos kraštovaizdžiui. Buvo apleistos savaimingai susikūrusios gyvenvietės, vienkiemiai, o chaotiškai išsibarstę valstiečių dirbami laukai ir kitos žemės naudmenos telkiami šalia naujų gyvenviečių, kuriose valstiečiai turėjo apsigyventi ir dirbti jiems paskirtą žemę.</p>		
Potėmė. Epidemijų įtaka visuomenei bei jos demografiniams pokyčiams			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokią įtaką LDK ir kaimyninėms visuomenėms XVI–XVIII a. pradžioje turėjo vis pasikartojančiai kilusios maro ir kitos epidemijos?</p>	<p>1. Kuo LDK labiau integravosi į politinį ir ekonominį Europos gyvenimą, tuo dažniau jos teritorijoje kildavo infekcinių ligų – ypač maro – epidemijos. XV–XVI a. LDK didesnės ar mažesnės maro epidemijos kartodavosi kas keliolika metų. Ypač infekcinių ligų, maro epidemijoms</p>	<p>Didžioji maro epidemija LDK ir Mažojoje Lietuvoje (XVIII a. pr.)</p>	

<p>2. Kuo išskirtinė ir kartu panaši į kitas LDK ir Mažojoje Lietuvoje XVIII a. pradžioje kilusi maro epidemija?</p>	<p>palankios sąlygos buvo karai. XVII a. jie tapo LDK kasdienybe.</p> <p>2. Didžiausias maras LDK XVIII a. pradžioje. Jis kilo Mažojoje Lietuvoje (Prūsijoje). Netrukus, vykstant karui, išplito LDK. Pasekmės: Žemaitijoje mirė apie pusė, LDK apie trečdalis visų gyventojų.</p>		
Tema. Aplinkos suvaldymas ir žmogaus veiklos pasekmės gamtinei aplinkai XIX–XX a. pradžioje			
Potemė. Problemų Kuršių Nerijoje ištakos, jų identifikavimas ir sprendimas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokia žmogaus ūkinė veikla lėmė, kad XVII–XIX a. Kuršių Nerija pradėjo virsti sunkiai gyvenama smėlėjančia dykyne?</p> <p>2. Kaip buvo imtasi spręsti Kuršių Nerijos dykumėjimo problemos ir kokia atrasto problemos sprendimo būdo esmė?</p>	<p>1. XV–XVI a. kaip ir visame rytiniame Baltijos jūros regione taip ir Kuršių Nerijoje prasideda nekontroliuojami miškų kirtimai. Kitas Kuršių Nerijos miškų nykimo veiksnys - gaisrai. Tuo tarpu per tą laiką miškingumas natūraliai nespėjo atsikurti. Tai lėmė, kad vis intensyviau buvo pustomas smėlis, kurį anksčiau sulaikydavo medžiai, jų šaknys ir per tūkstantmečius susiformavęs nedidelis dirvos ir augalų sluoksnis.</p> <p>2. XVI a. buvo suprasta, kad būtina vienokiu ar kitokiu būdu sutvirtinti kopas ir taip jas bent laikinai stabilizuoti ir pristabdyti daromą vėjo žalą. Vis dėlto tik XVIII a. buvo moksliskai išaiškinta ir pagrįsta, kad, siekiant, jog tokios vietovės kaip Kuršių Nerija išliktų apgyvendintos,</p>	<p>Gotlybas Dovydas ir Georgas Dovydas Kuvertas</p>	

	būtinai kopų apželdinimas ir kultūrinio kraštovaizdžio kūrimas. XIX a. pirmoje pusėje Kuršių Nerijos apželdinimo darbų ėmėsi vietiniai jos gyventojai: Gotlybas Dovydas ir Georgas Dovydas Kuvertai.		
Potemė. Naujos susisiekimo infrastruktūros įtaka vietos gyvenvietėms ir miestams			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip kito susisiekimo infrastruktūra XIX a. Lietuvoje? 2. Kokią įtaką susisiekimo infrastruktūros vystymasis turėjo visuomenei, žmogui?	1. Naujos susisiekimo infrastruktūros XIX a. dabartinėje Lietuvos teritorijoje, tuo metu priklausiusios Vokietijos (Prūsija) ir Rusijos imperijoms, formavimasis. Sankt Peterburgo–Varšuvos geležinkelio statybų tikslas ir linijos pasirinkimo motyvai. Vilhelmo kanalo, tiesiogiai sujungusio Klaipėdą su Minija, o per ją – su Nemunu, statybos ir tikslingumas. 2. Naujos infrastruktūros rezultatai susisiekimui, apylinkių kaitai ir žmonių kasdienybei.	Sankt Peterburgo–Varšuvos traktas, Vilhelmo kanalas Sankt Peterburgo–Varšuvos geležinkelio atidarymas (1862 m.)	
Potemė. Rekreacinių gamtos galimybių atradimas ir panaudojimas – kurortų kūrimasis			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip paaiškinti XIX–XX a. pradžioje pirmųjų kurortų Lietuvoje kūrimąsi? 2. Kokiais tikslais buvo kuriami pirmieji kurortai?	1. XIX a. Europoje kuriasi pirmieji kurortai. Jų atsiradimas Lietuvoje priklauso bendram vienalaikiškai Europoje vykusiam kurortų kūrimosi procesui. 2. Pirmieji kurortai Lietuvoje kūrėsi vaizdingose šalies vietose. Neretai jos pasižymėjo gydomosiomis savybėmis	kurortas	Druskininkų kurorto įkūrimas

	(mineralinis vanduo, pušynai). Kurortai buvo steigiami sveikatingumo, poilsio ar pramogų tikslais.		
Potemė. Pasaulinių karų pėdsakai ir žala Lietuvos miškams			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokiomis aplinkybėmis ir kokių tikslų XX a. pirmoje pusėje buvo masiškai kertami Lietuvos miškai?	1. Pirmojo ir Antrojo pasaulinio karo metais okupacinės kariuomenės ir okupacinė valdžia į užimtus kraštus žiūrėjo kaip į nemokamų gamtos ir kitų išteklių teritorijas. Okupacijų metu buvo intensyviai kertami Lietuvos miškai, eksploatuojami kiti miškų turtais. Tuo tikslu buvo kuriama speciali transporto infrastruktūra.	masinis miškų kirtimas	siaurasis geležinkelis
Tema. Sovietinė modernizacija ir jos poveikis aplinkai			
Potemė. Sovietinė modernizacija ir krašto militarizacija bei jos sukeltos ekologinės problemos			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Koks buvo sovietinės modernizacijos tikslai? 2. Kuo pasižymėjo sovietinė Lietuvos modernizacija?	1. Sovietinės modernizacijos siekiai: krašto industrializacija ir urbanizacija. 2. Lietuvos sovietinė modernizacijos pradžia XX a. šeštajame dešimtmetyje. Naujų gamyklų (chemijos, statybinių medžiagų, naftos perdirbimo) statybos. Miestų augimas. Augantis energijos poreikis hidroelektrinių statyba. Ignalinos atominė elektrinė. Urbanizacija ir industrializacijos keliami oro tarša.	karinis poligonas, kolūkinė gyvenvietė, melioracija Ignalinos atominė elektrinė paleidimas	

<p>3. Kaip sovietinė modernizacija keitė vietos kraštovaizdį?</p> <p>4. Kokios sovietmečiu vykdytos krašto militarizacijos ir modernizacijos pasekmės?</p>	<p>3. Priverstinis kolūkių ir kolūkinių gyvenviečių kūrimas. Vienkiemių naikinimas. Melioracija.</p> <p>4. Poligonų ir uždarų karinių teritorijų steigimas Lietuvos teritorijoje. Dislokavimas šiose karinėse teritorijose sunkiosios technikos, ginkluotės. Tokių objektų kūrimas reiškė miškų kirtimą, dirvos, paviršinių vandenių ir oro taršą.</p>		
Potemė. Pirmųjų gamtosauginių judėjimų vaidmuo ekologijai ir jų politinė potekstė			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokių gamtosauginių priemonių valstybiniu lygmeniu buvo imtasi XX a. antrosios pusės sovietų Lietuvoje?</p> <p>2. Kaip reagavo ir kokias iniciatyvas organizavo visuomenė, reaguodama į gamtosaugos problemas?</p>	<p>1. Prieštaringa sovietinė gamtosauga: pirmųjų saugomų teritorijų steigimas, abejotinos vertės, aplinką teršiančių gamybos objektų statybos ir menkas rūpinimasis aplinkos tarša.</p> <p>2. Visuomenės reakcija į įvairių gamtos objektų padėtį ir bendrą ekologinę situaciją šalyje. Visuomenės protestai prieš kai kuriuos statybų projektus. Gamtosauginių judėjimų devintajame dešimtmetyje kūrimasis ir jų siekis išsaugoti gamtinius ir/ar kultūrinius objektus, protestai prieš gamtai pavojų keliančius projektus. Gamtosauginių judėjimų įsitraukimas į politinę veiklą (Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdį).</p>	<p>nacionalinis parkas, paminklosaugos klubai</p>	<p>ekohumanistinis klubas „Atgaja“</p> <p>Aukštaitijos nacionalinio parko įkūrimas, ekologinė akcija „Apkabinkime Baltiją“</p>

IV GIMNAZIJS KLASĖ

Teminė sritis: Tarptautiniai santykiai.			
Visuotinė istorija			
Tema. Civilizaciniai susidūrimai Senovės pasaulyje: Graikų ir persų karai, Aleksandro Makedoniečio užkariavimai, Pūnų karai, romėnų kovos su germanais			
Potemė. Antikos karvedžių vaidmuo ir karo meno specifika			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokią reikšmę Senovės pasaulio karyboje ir karuose vaidino karvedžiai?</p> <p>2. Kokius galima išskirti svarbiausius civilizacinius Senojo pasaulio karinius susidūrimus ir kas jiems būdinga?</p> <p>3. Kokie Senojo pasaulio karo meno techniniai, taktiniai ir organizaciniai bruožai yra laikytini išskirtiniais?</p>	<p>1. Leonido fenomenas. Aleksandro Makedoniečio užkariavimai. Hanibalo manevrai. Julijaus Cezario legionai Europoje.</p> <p>2. Graikų-persų karai, Aleksandro Makedoniečio užkariavimai, Pūnų karai, romėnų kovos su germanais.</p> <p>3. Romėnų legionai, jos organizacija ir taktika. Falangos fenomenas ir efektyvumas.</p>	<p>Aleksandras Makedonietis, Hanibalas, Julijus Cezaris, Leonidas</p> <p>falanga, legionas</p> <p>Maratono mūšis (V a. pr. Kr.), Gaugamelų mūšis (IV a. pr. Kr.), Kanų mūšis (III a. pr. Kr.), Teutoburgo miško mūšis (I a.)</p>	<p>hoplitai</p>
Potemė. Karų ir užkariavimų palikimas: Romos imperijos pasienio įtvirtinimai („limes“), helenizmas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Koks ir kuo išskirtinis yra Senojo pasaulio užkariavimų palikimas matomas ir šiandien?</p>	<p>1. Helenizmo (graikų kultūros plitimo Rytuose) palikimas: nauji miestai, kalba, religinis sinkretizmas, architektūra. Jo istorinis tęstinumas ir reikšmė. Romos imperijos ribų („limes“) palikimas.</p>	<p>helenizmas</p> <p>Romos imperijos pasienio įtvirtinimai („limes“)</p>	<p>fortas</p>

Tema. Ikimodernųjų laikų kariniai konfliktai ir šiuolaikinės tarptautinių santykių sistemos susikūrimas			
Potemė. Dinastinės ambicijos ir jų ryšys su kilusiais tarpdinastiniais konfliktais			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kaip paaiškinti, dėl kokių priežasčių ir kokiomis aplinkybėmis XIV a. tarp Prancūzijos ir Anglijos monarchijų kilo daugiau negu šimtą metų trukęs karas?</p> <p>2. Kokia Šimtamečio karo reikšmė ir pasekmės?</p>	<p>1. Kraujo ryšiai tarp skirtingų valdovų dinastijų. Sudėtinga ir nevienalytė Viduramžių valstybės teritorinė struktūra. Skirtingų dinastijų ir jų valdų išsimėtymas ir nevienalytiškumas. Anglijos ir Prancūzijos karalysčių ir teritorijų formavimosi aplinkybės.</p> <p>2. Šimtametis karas kaip dinastinio karo pavyzdys. Šio karo reikšmė Prancūzijos valstybės stiprėjimui ir Anglijos teritorinėms pretenzijoms kontinentinėje Europoje.</p>	<p>Žana d'Ark</p> <p>dinastinis karas, Šimtametis karas,</p>	
Potemė. Konfesiniai valdovų pasirinkimai – kariniai susidūrimai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokie veiksniai lėmė XVII a. karus Europoje ir kokios jų pasekmės?</p>	<p>1. Konfesijos reikšmė ankstyvųjų Naujųjų laikų Europoje. Nesutarimai tarp skirtingų konfesijų galingųjų Šventojoje Romos imperijoje. Kova dėl galios Europoje ir Europos monarchų įsitraukimas į karą svetimoje žemėje. Tarptautinės teisės reiškinių ir suverenios valstybės sampratos XVII a. viduryje atsiradimas.</p>	<p>religinis karas, Trisdešimtųjų metų karas, konstitucinė monarchija</p> <p>Vestfalijos taika (1648 m.)</p>	<p>Armanas Žanas de Rišeljė</p>
Potemė. Valstybė kaip politinis subjektas: tarp Vestfalijos ir Vienos			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

<p>1. Kokį jėgų balansą tarp valstybių ir naują Europos politinį žemėlapi sukūrė po Napoleono karų vykęs Vienos kongresas?</p> <p>2. Kokie buvo Vestfalijos ir Vienos tarptautinių santykių sistemų panašumai ir skirtumai?</p>	<p>1. Politiniai ir teritoriniai Vienos kongreso nutarimai, jų pasekmės Europos politiniame žemėlapyje. „Didžiosios valstybės“ sąvokos atsiradimas. K. fon Meternicho politinis vaidmuo Vienos kongreso veikloje. Šventosios Sąjungos svarba Vienos sistemos stabilumo užtikrinimui.</p> <p>2. Vestfalijos ir Vienos sistemų palyginimas (dominuojančios valstybės, politinio žemėlapiio situacija, poveikis tarptautinių santykių būklei)</p>	<p>Klemensas fon Meternichas</p> <p>Vienos kongresas (1814–1815 m.).</p>	
<p>Tema. XX a. pirmosios pusės totaliniai karai ir tautų apsisprendimo bei kolektyvinio saugumo doktrinų išgalėjimas tarptautiniuose santykiuose</p>			
<p>Potemė. Vilsoniškojo idealizmo ir realiosios politikos susikirtimas poversalinėje tarptautinių santykių sistemoje</p>			
<p>Probleminiai klausimai</p>	<p>Akcentai</p>	<p>Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>	<p>Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai</p>
<p>1. Kokie buvo pagrindiniai Versalio sistemos principai?</p> <p>2. Kaip tarptautinių santykių aštrėjimas XX a. 4 deš. aktyvavo viešąją diplomatiją?</p>	<p>1. Tautų apsisprendimo principo raiška Versalio taikos kontekste (imperijų Europoje griūtis; Versalio konferencijos nutarimai ginkluotės, kolonijų, valstybių sienų klausimais). Tautų Sąjungos vaidmuo kuriant kolektyvinio saugumo sistemą (organizacijos įkūrimo aplinkybės, tikslai).</p> <p>2. Ryškiausi „prievertos diplomatijos“ atvejai XX a. 4 deš. (Austrijos anšliusas; Miuncheno susitarimas; Vokietijos-SSRS nepuolimo sutartis). Tautų Sąjungos neveiklumas.</p>	<p>Vudras Vilsonas, Adolfas Hitleris</p> <p>Tautų Sąjunga, anšliusas</p> <p>Versalio taikos sutartis (1919 m.), Miuncheno susitarimas (1938 m.), Molotovo-Ribentropo paktas (1939 m. rugpjūčio 23 d.)</p>	<p>Josifas Stalinas</p>

Potemė. Totalinių karų pagrindiniai bruožai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl I ir II pasauliniai karai buvo kitokie nei ankstesni?	1. Esminiai totalinio karo bruožai (tikslai; kariaujančių valstybių skaičius; karo metodai; mobilizacija; kontrolė; propaganda; aukų mastas). Militarinės totalinių karų naujovės (įprastinės ginkluotės pokyčiai; cheminio ir atominio ginklo panaudojimas).	Adolfas Hitleris, Josifas Stalinas, Vinstonas Čerčilis genocidas, lendlizas, manevrinis karas, pozicinis karas, totalinė mobilizacija, totalinis karas	Hindenburgio programa, karo pabėgėliai, masinio naikinimo ginklas
2. Kaip totalinių karų metu pakito mūšių apimtys, kariavimo strategija ir taktika?	2. Manevrinių ir pozicinių frontų, mūšio mieste reiškiniai ir jų ypatumai, raiška abiejuose totaliniuose karuose.	Verdeno mūšis (1916 m.), Normandijos operacija (1944 m.), Stalingrado mūšis (1942–1943 m.)	
3. Kaip totaliniai karai keitė visuomenės struktūrą ir valstybių socialinę-ekonominę politiką?	3. Moters vaidmens visuomenėje, kare ir kariuomenėje pokytis. Valstybių ir tarptautinių institucijų socialinės politikos pokyčiai, susiję su karo pabėgėlių, belaisvių, suluošintų asmenų klausimais. Valstybių ekonominės politikos pokyčiai karo metu gamybos ir finansų sektoriuose.		
4. Kokie buvo totalinių karų socioekonominiai padariniai ?	4. Totalinių karų padariniai, neigiamai paveikę visuomenės gyvenseną (urbanistinės ir socioekonominės infrastruktūros sunaikinimas, poveikis demografiniams pokyčiams (masinis žmonių naikinimas nacių koncentracijos stovyklose ir sovietų lageriuose, trėmimai, karo emigracija)).		
Potemė. Europos pertvarkymas po Antrojo pasaulinio karo			

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokie buvo politiniai, teritoriniai ir ideologiniai Antrojo pasaulinio karo padariniai?	1. „Geležinės uždangos“ nusileidimo Europoje aplinkybės 1944–1945 m. Potsdamo konferencijos nutarimai. Vokietijos ir Berlyno teritorinis suskaldymas. Nacizmo ideologijos pasmerkimas. Naujas Europos politinis žemėlapis.	Josifas Stalinas Potsdamo konferencija (1945 m.)	Atlanto chartija
Tema. XX a. antrosios pusės dvipolė tarptautinių santykių sistema ir šaltojo karo konfliktai			
Potemė. Vertybės ir ideologijos Šaltojo karo avanscenoje			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl XX a. antrojoje pusėje tarptautiniuose santykiuose įsivyravo dvipolė pasaulio sistema? 2. Kas buvo būdinga Šaltajam karui?	1. Galių santykių pasaulyje pokyčiai po antrojo totalinio karo. „Šaltojo karo“ samprata. Ideologinės, politinės ir ekonominės Šaltojo karo priežastys. 2. Antagonistinių karinių blokų susikūrimas ir jų vaidmuo. Varžymasis ir konkurencija ekonomikos, diplomatijos, propagandos ir kontržvalgybos srityse. Vokietijos klausimo veiksnys (Berlyno blokados ir Berlyno sienos pastatymo priežastys bei pasekmės).	Vinstonas Čerčilis Geležinė uždanga, Maršalo planas, Trumeno doktrina, NATO, Varšuvos sutarties organizacija Berlyno sienos statyba (1961 m.).	
Potemė. Dviejų pasaulinių galių karai svetimose teritorijose			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokią įtaką Šaltojo karo eigai turėjo lokaliniai karai?	1. Šaltojo karo lokaliniai konfliktai ir karai (priežastys, lokalizacija, eigos ypatumai, JAV ir SSRS vaidmuo, pasekmės).	Korėjos karas (1950–1953 m.), Karibų krizė (1962 m.), Vietnamo karas (1965–1973 m.), Afganistano karas (1979–1989 m.)	Nikita Chruščiovas, Džonas Kenedis, Leonidas Brežnevas

2. Kas ir kodėl laimėjo Šaltąjį karą?	2. Šaltojo karo baigties aplinkybės ir reikšmė Vakarų demokratinio pasaulio raidai (Vokietijos susivienijimas, SSRS griūtis, Vakarų Europos šalių ekonominė ir politinė sanglauda).		lokalinis karas
Potemė. Dviejų pasaulinių galių technologiniai ir karo pramonės pasiekimai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip technologinė ir karo pramonės pažanga veikė Šaltąjį karą ir atvirkščiai?	1. Ginklavimosi varžybos strateginės ginkluotės srityje (atominis, vandenilinis, biologinis ginklai). „Branduolinio klubo“ plėtra. JAV ir SSRS pasiekimai kosmoso užkariavimo srityje (dirbtinis žemės palydovas; žmogus kosmose; išsilaipinimas Mėnulyje ir kt.).	Ronaldas Reiganas ginklavimosi varžybos, branduolinis karas	Nikita Chruščiovas kosminės lenktynės
Tema. Iššūkiai valstybingumui ir tarptautiniams santykiams XX a. pab.–XXI a.			
Potemė. Naujoji pasaulio tvarka: Jungtinių Amerikos Valstijų dominavimas tarptautinėje sistemoje ir Kinijos iškilimas XXI a.			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Pasaulio policininkas (?): kodėl ir į kokius karinius konfliktus įsitraukė JAV ir NATO valstybės XX a. pab. - XX a. pradžioje amžiuje?	1. Svarbiausi Šaltojo karo baigties įvykiai, jų reikšmė besikeičiančiam pasaulio politiniam žemėlapiui. JAV dominavimo ir įtakos zonų pasaulyje išsidėstymas. JAV ir Vakarų Europos valstybių santykių su Rusija pokyčiai. Persijos įlankos karo priežastis, eigos ypatumai, pasekmės. JAV autoriteto mažėjimo tarp islamiško pasaulio visuomenių aspektas.	Džordžas Bušas (vyresnysis), Sadamas Huseinas Persijos įlankos karas	Si Dzingingas Afganistano karas
2. Naujoji pasaulinė galia: koks Kinijos vaidmuo naujojoje tarptautinėje sistemoje?	2. Kinijos galios fenomenas XX a. pab.-XXI a. pr. (modernizacija ir ekonominės		

	įtakos pasaulyje plėtra; „subalansuotos“ užsienio politikos praktika).		
Potemė. Teritoriniai ir etniniai konfliktai pokomunistinėje Europos erdvėje XX a. pabaigoje–XXI a. pradžioje			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl ir kokių konfliktų kyla pokomunistinėje Europos erdvėje? 2. Ar 2022–2024 m. karas Ukrainoje tarptautinius santykius pasaulyje grąžino į Šaltojo karo padėtį?	1. SSRS žlugimas ir Rusijos siekis atgauti prarastą galią. Karinių ir politinių konfliktų posovietinėje erdvėje (Čečėnija, Ukraina) priežastys, eigos ypatumai ir padariniai. Balkanų pusiasalio etniniai ir konfesiniai konfliktai (Jugoslavijos irimas ir siekis išlaikyti buvusią galią; Bosnijos karas). 2. Ukrainos klausimas XXI a. pr. tarptautinių santykių kontekste (Ukrainos geopolitinių orientacijų į Vakarų ir į Rusiją priešprieša); Krymo ir Rytų Ukrainos okupacija 2014 m.; tarptautinės bendruomenės laikysena Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą atžvilgiu 2022-2024 m.). Užšaldytų konfliktų pasekmės.	Borisas Jelcinas, Džocharas Dudajevs, Vladimiras Putinas, Volodimiras Zelenskis Belovežo susitarimas, Srebrenicos žudynės, užšaldytas konfliktas, Čečėnijos karai, Bosnijos karas, Rusijos agresija ir karas su Ukraina (nuo 2014 m.)	Helmutas Kolis, Michailas Gorbačiovas posovietinė erdvė, separatistai, etninis valymas Vokietijos susivienijimas (1990 m.)
Potemė. Pasaulinis terorizmas ir tarptautinės bendruomenės kova su juo			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip tarptautinis terorizmas pakoregavo tarptautinius santykius kintančioje pasaulio tvarkoje?	1. Pasaulinio terorizmo ideologinės, politinės ir ekonominės priežastys. Islamo pasaulio teroristinių organizacijų taktika (teroras) ir kova su JAV ir Vakarų pasaulio valstybėmis ir jų vertybėmis.	al Kaida (al-Qaeda) Rugsėjo 11-osios teroristų išpuolis JAV (2001 m.)	Islamo valstybė, religinis fundamentalizmas
Lietuvos istorija			
Tema. LDK karyba ir diplomatija XIII–XVIII a.			

Potemė. Lietuvos valdovų politika ir jos pagoniškas pragmatiškas XIII-XV a.: tarp santuokų, sutarčių ir mūšio lauko

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kaip LDK virto valstybe nuo jūros iki jūros?</p> <p>2. Kokie buvo du esminiai LDK užsienio politikos uždaviniai ir jų sprendimo būdai?</p>	<p>1. LDK valdovų santuokinės diplomatijos rusėniškose žemėse aspektai. LDK teritorinės plėtra Rytuose. Melno sutarties esmė - LDK vakarinės sienos nustatymas, išėjimas prie Baltijos jūros, Žemaitijos susigrąžinimas.</p> <p>2. LDK karai, ginantis nuo kryžiaus žygių. Gedimino laiškai kaip diplomatinės veiklos išraiška bei jų turinys Ordino agresijos stabdymo ir europiečių pritraukimo į LDK aspektu. Žalgirio mūšis (priežastys, dalyviai, pasekmės Ordinui, LDK, Lenkijai). LDK santykiai su Maskva.</p>	<p>Mindaugas, Algirdas, Gediminas, Vytautas Didysis, Kazimieras Jogailaitis</p> <p>Gedimino laiškai (XIV a.), Žalgirio mūšis (1410 m.), Melno taika (1422 m.)</p>	<p>Kęstutis</p> <p>sidabrinė, kryžiaus žygiai, Livonija</p>

Potemė. Švedijos ir Rusijos faktoriaus iškilimas ir grėsmė

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokie buvo XVI-XVII a. LDK užsienio politikos laimėjimai ir praradimai susidūrus su Švedija ir Rusija?</p>	<p>1. Livonijos karas (politinės, teritorinės ir ekonominės priežastys, karo padariniai ir reikšmė Lietuvai). XVII a. pradžios ATR karas su Švedija (priežastys, 1605 m. Salaspilio mūšis, teritorijų praradimas). Tvano karai (priežastys, Ukrainos veiksnio reikšmė; Vilniaus okupacija; Kėdainių sutarties svarba rusų ekspansijos sustabdymui; karų sukelti demografiniai, ekonominiai ir teritoriniai nuostoliai). Bendros ATR užsienio politikos problemos.</p>	<p>Steponas Batoras, Jonas Karolis Chodkevičius, Zigmantas ir Jonas Kazimieras Vazos</p> <p>bajorų pašauktinė kariuomenė, etmonas, Tvanas</p> <p>Livonijos karas (XVI a.), Tvanas, Kėdainių unija (1655 m.)</p>	

Potemė. ATR karybos ir diplomatijos nesėkmės ir valstybės padalijimai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokios buvo XVIII a. LDK užsienio politikos raidos tendencijos, atvedusios prie valstybės išnykimo?	1. LDK karinės galios mažėjimas. LDK situacija Šiaurės karo epochoje (skirtingos Lietuvos bajorų laikysenos karo atžvilgiu; Šiaurės karo padariniai LDK ir ATR aspektais). ATR padalijimai tarptautinės politikos aspektu (Rusijos, Prūsijos ir Austrijos tikslai; LDK teritorinės netektys kartografiniu aspektu).	Šiaurės karas (XVIII a. pr.), ATR padalijimai (1772 m., 1793 m., 1795 m.)	Augustas II
Tema. Lietuvos valstybės sugrįžimas, išitvirtinimas tarptautinėje bendruomenėje ir diplomatiniai sukrėtimai			
Potemė. Paryžiaus taikos konferencija ir Lietuvos tarptautinio pripažinimo problema			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Koks buvo Paryžiaus taikos konferencijos lituanistinis aspektas? 2. Kaip Lietuva gavo <i>de jure</i> pripažinimą ir kokia buvo jo reikšmė?	1. Tarptautinis pripažinimas kaip tarptautinės teisės norma, jos <i>de facto</i> ir <i>de jure</i> formos. Lietuvos diplomatinės nesėkmės Paryžiaus taikos konferencijoje, veiksniai, stabdę Lietuvos pripažinimą. 2. Pripažinimo byla (valstybės priėmimas į Tautų Sąjungą; Ambasadorių konferencijos suteiktas pripažinimas; dvišaliai (Vokietijos, Sovietų Rusijos, JAV, pripažinimai)). Lietuvos diplomatinis atstovavimas tarpukariu (atstovybių geografija).	tarptautinis pripažinimas Lietuvos priėmimas į Tautų Sąjungą, Lietuvos–Sovietų Rusijos taikos sutartis (1920 m.)	Augustinas Voldemaras Ambasadorių konferencija
Potemė. Kauno–Varšuvos konfliktas dėl Vilniaus krašto ir Lietuvos tarptautinė orientacija į Sovietų Sąjungą ir Vokietiją			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

1. Kaip Lietuva kovojo dėl Vilniaus krašto?	1. Įtemptų Lietuvos-Lenkijos santykių tarpukariu pjūviai (skirtingi požiūriai į Lietuvos valstybingumą; diplomatinį santykių nebuvimo priežastys; diplomatinis karas dėl Vilniaus krašto; Lietuvos laikysena 1938 m. Lenkijos ultimatumo atžvilgiu).	Juozas Urbšys ultimatumas, Želigovskio maištas Lenkijos ultimatumas dėl tarpvalstybinių santykių užmezgimo (1938 m.), Lietuvos–SSRS savitarpio pagalbos sutartis (1939 m.)	neutralitetas
2. Kodėl Lietuvos užsienio politikoje buvo remiamasi Sovietų Rusija (Sovietų Sąjunga)?	2. Draugiškų santykių su Sovietų Rusija (SSRS) esmė (sovietų diplomatinė parama Vilniaus ir Klaipėdos bylose; Nepuolimo ir neutraliteto bei Savitarpio pagalbos sutartys, jų priežastys, turinys ir reikšmė).		
Potemė. Klaipėdos krašto problema Lietuvos ir Vokietijos santykiuose			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl susikirto Lietuvos ir Vokietijos interesai Klaipėdos krašte?	1. Lietuvos ir Vokietijos santykių svarbiausi aspektai tarpukariu (ekonominis bendradarbiavimas; Klaipėdos krašto problema nuo Tilžės akto iki Klaipėdos krašto konvencijos; 1923 m. Klaipėdos krašto prijungimo aplinkybės, eigos ypatumai ir padariniai; sienų bei konsulinės sutartys; santykių krizė ir krašto atplėšimas.	Ernestas Galvanauskas Tilžės Aktas, Klaipėdos prijungimas prie Lietuvos (1923–1924 m.), Klaipėdos krašto atplėšimas nuo Lietuvos (1939 m.).	Vyriausiasis Mažosios Lietuvos gelbėjimo komitetas
Tema. Dviejų karų po pasaulinių karų panašumai ir skirtumai: Lietuvos nepriklausomybės karo (1918–1920 m.) ir Partizanų karo (1944–1953 m.) palyginimas			
Potemė. „Karas po karo“ Lietuvoje 1918–1920 metais			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

1. Kokiomis tarptautinėmis aplinkybėmis vyko Lietuvos nepriklausomybės karas 1918–1920 metais?	1. Vakarų valstybių, Sovietų Rusijos ir Lenkijos požiūris į Lietuvos nepriklausomybę ir teritorines ribas, karinės ir politinės jėgos vakuumas Rytų Europoje po Pirmojo pasaulinio karo.	Silvestras Žukauskas bermontininkai, savanoris	bolševikai, demarkacinė linija
2. Kokios Lietuvos nepriklausomybės kovų su Sovietų Rusija, bermontininkais ir Lenkija priežastys ir pasekmės?	2. Lietuvos kovų su bolševikais, bermontininkais ir Lenkija aplinkybės (priežastys, Lietuvos kariuomenės kūrimosi genezė, svarbiausios karinės operacijos ir padariniai kartografiniu aspektu).	Lietuvos kariuomenės atkūrimas (1918 m. lapkričio 23 d.), Zarasų operacija, Radviliškio kautynės, Giedraičių-Širvintų mūšis	
3. Kokią reikšmę 1918–1920 m. Nepriklausomybės karas turėjo Lietuvos valstybingumui?	3. Kovų istorinė reikšmė (svarba valstybingumui, kovų ir jų dalyvių įamžinimas istorinėje atmintyje).		

Potemė. „Karas po karo“ Lietuvoje 1944–1953 metais

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl Lietuvoje 1944–1953 m. vyko ginkluotas pasipriešinimas sovietams? 2. Kaip vyko partizaninis karas ir kokios jo pasekmės?	1. Partizanų karo motyvai (politiniai, ekonominiai, psichologiniai, socialiniai). 2. Trys partizanų karo etapai ir jų bruožai (teritorinis paplitimas; karo taktikos raiška ir kaita; partizanų veiklos būdai; sovietų saugumo struktūrų taktika). Trijų žymiausių partizanų vadų indėlis. LLKS Tarybos deklaracijos turinys, jos istorinė reikšmė. Partizanų karo pralaimėjimo priežastys.	Juozo Lukša-Daumantas, Adolfas Ramanauskas-Vanagas, Jonas Žemaitis-Vytautas Lietuvos laisvės kovų sąjūdis, NKVD, partizaninis karas, LLKS Tarybos Deklaracija (1949 m. vasario 16 d.)	mobilizacija, partizanų rėmėjas, stribas

Potemė. Lietuvos nepriklausomybės karo (1918–1920 m.) ir Partizanų karo (1944–1953 m.) palyginimas

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kuo panašūs ir skirtingi 1918–1920 m. Lietuvos nepriklausomybės ir 1944–1953 m. partizanų karai?	1. Abiejų karų palyginimas, nurodant panašumus ir skirtumus įvairiais pjūviais (Vakarų valstybių santykis; kariuomenių struktūra ir kariavimo taktika; karų politiniai ir teritoriniai tikslai; karų padariniai ir istorinė reikšmė).		
Tema. Valstybingumas be valstybės (1940–1990 m.): sovietų ir nacių okupacijos, sovietinės aneksijos nepripažinimo politika Vakaruose			
Potemė. Sovietų okupacija, reokupacija ir valstybingumo naikinimas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokia buvo tarptautinės politikos įtaka Lietuvos Respublikos nepriklausomybės praradimui? 2. Kokie buvo svarbiausi Lietuvos okupacijos ir aneksijos eigos bruožai?	1. Tarptautiniai įvykiai XX a. 4 deš. pabaigoje ir jų tiesioginė įtaka Lietuvos suvereniteto klausimui (1939 m. Vokietijos ir SSRS susitarimai). 2. Lietuvos okupacijos priešistorė ir eiga (diplomatinis SSRS spaudimas 1940 m.). Valstybingumo naikinimo ir aneksijos įforminimo aplinkybės (Liaudies vyriausybės veikla; Liaudies seimo „spektaklis“; sovietizacijos eiga ir padariniai). Sovietų plėtoto „socialistinės revoliucijos“ naratyvo įvertinimas.	aneksija, kolaboravimas, Liaudies vyriausybė, Liaudies seimas, okupacija sovietinė Lietuvos okupacija (1940 m.)	
Potemė. Valstybingumo iliuzijos ir nacių okupacinio režimo pobūdis			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip buvo valdoma Lietuva nacių Vokietijos okupacijos metais?	1. Nacių okupacijos bruožai (okupuoto krašto administravimas; ekonominių ir karinių poreikių tenkinimas). Vokietijos	Juozas Ambrazevičius antisovietinis Birželio sukilimas, Lietuvos laikinoji vyriausybė	generaliniai tarėjai

2. Kodėl nepavyko atkurti Lietuvos nepriklausomybės 1941 metais?	planai Lietuvos valstybingumo ir Lietuvoje gyvenusių tautų išlikimo perspektyvoje. 2. Antisovietinio Birželio sukilimo faktografija (tikslai, eiga, formalus nepriklausomybės paskelbimas). Istoriografinės įvykio kontroversijos (sukilimo organizatorių ir Laikinosios vyriausybės santykiai su okupacine valdžia).		
Potemė. Sovietinės aneksijos nepripažinimas ir Lietuvos laisvinimo byla Vakaruose			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokia buvo lietuvių politinių organizacijų Pasaulyje reikšmė Lietuvos laisvinimo byloje? 2. Kaip Vakaruose vyko Lietuvos laisvinimo iš sovietinės okupacijos darbas?	1. Lietuvos diplomatinė tarnyba ir VLIK veikla, jų organizacinių struktūrų skirtumai. Nesutarimų tarp šių organizacijų priežastys ir pasekmės Lietuvos laisvinimo bylai. 2. Reikšmingiausi išėivijos laimėjimai Lietuvos laisvinimo byloje.	Stasys Lozoraitis (vyresnysis) Lietuvos diplomatinė tarnyba, reokupacija, Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas (VLIK)	„Amerikos balsas“

Teminė sritis: Visuomenė: socialinė struktūra, ekonomika, pamatiniai lūžiai			
Visuotinė istorija			
Tema. Senujų civilizacijų socialinė-ekonominė struktūra: elitas ir vergovė, miestas ir stambūs ūkiai			
Potemė. Prigimties reikšmė ir individo vieta socialinėje piramidėje			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokią reikšmę žmogaus socialinei padėčiai Senovės	1. Žmogaus kilmės svarba jo socialiniam statusui ir gyvenimui. Aristotelio	Aristotelis	

pasaulyje turėjo žmogaus prigimtis (kilmė) ir kaip ją aiškino Aristotelis?	samprotavimai apie prigimtį ir jos sąlygotas skirtingas konkretaus žmogaus ar žmonių grupės savybes (kokybes).	vergai	
Potemė. Pasaulio stebuklų statyba: vergovė kaip senųjų civilizacijų ekonomikos pagrindas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokią vietą Senovės pasaulio ekonomikoje ir pasaulio stebuklų statybose užėmė vergų darbas?	1. Senovės pasaulyje visuomenės skirstymas į laisvuosius ir vergus. Pagrindiniai senųjų civilizacijų vergų tapimo šaltiniai: karo grobis, išiskolinimas, gimimas. Vergų darbo paplitimas ir klausimas dėl jų ir laisvųjų darbo statant didžiuosius pasaulio stebuklus bei dirbant kitus viešuosius darbus.	Hamurapio teisinis, irigacinė sistema	
2. Kokia buvo vergo teisinė padėtis?	2. Hamurapio teisinis ir vergų socialinė bei teisinė padėtis.		
Potemė. Laisvųjų gyvenimo skirtumai: tarp aristokratijos, patricijų ir laisvųjų žemdirbių			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kas buvo būdinga Spartos valstybės socialinei struktūrai ir kaip ji gali būti paaiškinta?	1. Spartos visuomenėje šimtmečiais egzistavusi įtampa tarp užkariautų senųjų vietos gyventojų ir juos užkariavusių dorėnų. Aiškios užkariautojų dorėnų, kaip karių, ir užkariautųjų, kaip žemdirbių ir savo ponų tarnų, pareigos. Senųjų Peloponeso pusiasalio gyventojų statusas - beteisiai žemdirbiai.	Tiberijus ir Gajus Grakchai aristokratija, helotai, kolonai, laisvieji žemdirbiai, latifundija, patricijai, plebėjai, vila	polis
2. Koks buvo II a. pr. Kr. Senovės Romoje vykdytos agrarinės	2. Socialinė įtampa tarp patricijų ir plebėjų. Asmenybės reikšmė agrarinės reformos idėjos atsiradime. Agrarinės reformos		

reformos tikslas, įgyvendinimo priemonės ir pasekmės?	tikslas - apriboti didžiųjų latifundijų plėtimąsi į valstybinę žemę ir aprūpinti bežemius bei mažžemius laisvuosius žemdirbius žeme. Reformos nesėkmė.		
Tema. Ikimodernioji visuomenė ir jos ekonomika: luomų formavimasis ir visuomenės grupių funkcijos			
Potemė. Viduramžių trifunkcinė visuomenės schema ir jos grupių pareigos			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip kilo ir kokiomis aplinkybėmis susiformavo trifunkcinė Viduramžių visuomenės samprata?	1. Katalikų bažnyčios įtaka visuomenei ir pasaulėžiūrai. XI a. katalikų dvasininkų, intelektualų galutinai ideologiškai suformuluota visuomenės struktūra: dvasininkai, kilmingieji, valstiečiai.	Adalberas Laonietis alodas, baudžiava, beneficija, feodas, natūrinis ūkis, vasalitetas	
2. Kokios buvo trijų pagrindinių Viduramžių visuomenės grupių pareigos ir teisės bei kuo jos buvo grindžiamos?	2. Kiekvienos iš trijų socialinių grupių pareigos: dvasininkai meldžiasi, kilmingieji kariauja, valstiečiai dirba. Dvasininkai ir kilmingieji kaip privilegijuotos socialinės grupės išsiskyrė savo aukštu socialiniu statusu, privilegijomis, galia ir turtu. Valstiečiai - neprivilegijuota socialinė grupė dėl savo žemo statuso turėjusi paklusti savo ponams. Socialinė tvarka ideologiškai grindžiama paties Dievo nustatyta tvarka žemėje.		
Potemė. Miesto ir miestiečių vaidmuo ikimoderniojoje ekonomikoje			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokiomis aplinkybėmis ir kaip Viduramžiais iškilo miestai kaip išskirtinis ekonomikos veiksnys?	1. XI–XII a. Vakarų Europoje miestų kaip miestiečių bendruomenių iškilimas. Jų kreipimasis į valdovą ar kitą miesto	cechas, miesto savivalda	

<p>2. Kas buvo būdinga miestiečiams kaip socialinei grupei ikimoderniųjų laikų visuomenėje ir ekonomikoje?</p>	<p>savininką dėl privilegijos, užtikrinančios savivaldą, miestui išdavimo. Pirmosios miestų privilegijos. Jos teisiškai įtvirtino miestų teisinę ir ūkinę autonomiją.</p> <p>2. Privilegijos miestams kuria teises ir ūkines bendruomenes. Miestiečių ūkinės veiklos ir teisinio statuso jų santykiuose su kaimiškais gyvenvietėmis ir valstiečiais formavimasis. Miestiečių tapimas atskira socialine grupe. Miestai kaip svarbus ikimoderniųjų laikų ekonomikos veiksnys.</p>		
--	---	--	--

Potemė. Ikimoderniųjų laikų socialinės struktūros ir jos grupių santykių kritika

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokios aplinkybės lėmė, kad XVI–XVIII a. Europoje radosi ir intensyvėjo socialinės struktūros ir jos grupių kritika?</p> <p>2. Kaip XVI–XVIII a. reiškėsi socialinės struktūros kritika ir kas jai buvo būdinga?</p>	<p>1. Reformacijos ir kai kurių jos lyderių idėjos. Sudėtinga valstiečių padėtis XVI a. pradžios Šventojoje Romos imperijoje. XVIII a. gyvavusi senoji socialinė tvarka, pagrįsta tam tikrų socialinių grupių privilegijomis ir didžiosios visuomenės dalies beteisiškumu.</p> <p>2. Tomo Miuncerio Katalikų bažnyčios ir valstiečių būklės kritika. Jo dalyvavimas valstiečių kare. Kritiškas Apšvietos santykis su egzistuojančia socialine ir ekonomine tvarka, feodalizmu.</p>	<p>Tomas Miunceris</p>	

Tema. Industrinė revoliucija ir visuomenės transformacija

Potemė. Industrinė revoliucija ir naujų technologijų vaidmuo ekonomikoje

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
-------------------------------	-----------------	--	---

1. Kokį vaidmenį XVIII a. antrosios pusės – XIX a. pradžios ekonomikoje suvaidino nauji išradimai ir kaip paaiškinti ekonomikoje įvykusius pokyčius?	1. Garo mašinos išradimo aplinkybės ir jos reikšmė ekonomikos pokyčiams: sukuriamos mechaninės energijos panaudojimas gamybos procese, pritaikymas įvairiose gamybos srityse, transporte. Gamybos proceso mechanizavimas ir darbo našumo augimas.	Henris Fordas, Karlas Marksas, Adamas Smitas	
2. Kokią įtaką ekonomikai darė nauji XIX a. antrosios pusės techniniai išradimai?	2. Konvejerio išradimas ir pritaikymas gamybos bei išteklių gavybos procese. Vidaus degimo variklio išstobulinimas ir pritaikymas masinei lengvųjų automobilių gamybai.	buržuazija, konvejerinė gamyba, laisvoji rinka, proletariatas	
3. Kaip ekonomikos naujovės keitė socialinę struktūrą?	3. Gamyklų miestuose statybos ir miestų augimas. Darbininkų klasės formavimasis ir tapimas rimta socialine jėga.	garo mašinos išradimas (XVIII a.)	
4. Kaip buvo interpretuojama ir aiškinama nauja socialinė struktūra?	4. Karlo Markso naujos socialinės struktūros aiškinimas, pagrįstas socialiniu antagonizmu, kova tarp išnaudotojų ir išnaudojamųjų, buržuazijos ir proletariato.		
Potemė. Socialinės struktūros kaita ir valstybės reakcija į kylančias problemas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl ir ko siekdama valstybė reagavo į socialines problemas?	1. Kintanti socialinė struktūra. Darbininkų kaip socialinės ir politinės grupės iškilimas. Būtinybė valstybiniu lygiu spręsti neišvengiamai kylančias socialines problemas.	Bismarko socialinės reformos, vidurinioji klasė	socialinis draudimas

2. Kokių priemonių ėmėsi valstybė, reaguodama į socialinės struktūros pokyčius ir kylančias socialines problemas?	2. Vokietijos imperijoje pradėta įgyvendinti socialinė politika, kurios metu buvo sukurtas sveikatos draudimas ir draudimas nelaimingo atsitikimo atveju.		
---	---	--	--

Potemė. Naujų socialinių judėjimų formavimasis ir jų aplinkybės

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokiomis aplinkybėmis ir dėl kokių priežasčių XIX a. antroje pusėje – XX a. pradžioje kilo nauji socialiniai judėjimai?	1. Socialinių įtampų dėl sunkių darbo sąlygų, mažų algų ir darbininkų išnaudojimo formavimasis. Moterų nepasitenkinimas savo socialine padėtimi ir neturėjimu teisės dalyvauti politiniame gyvenime.	Emelina Penkherst (Emmeline Pankhurst) emancipacija, feminizmas, profesinė sąjunga, sufražizmas	Roza Liuksemburg vergovės panaikinimas JAV (1865 m.)
2. Kas buvo būdinga naujiems XIX a. antroje pusėje – XX a. pradžioje kilusiems socialiniams judėjimams?	2. Nauji XIX a. antrosios pusės – XX a. pradžios Europos socialiniai judėjimai. Jų socialiniai ir politiniai reikalavimai. Darbininkų judėjimas: protestai ir streikai siekiant darbininkų socialinės ir ekonominės padėties pagerinimo. Moterų judėjimas - feminizmas. Moterų siekis pagerinti savo pilietinę padėtį, išsikovoti politines teises, teisę balsuoti. XX a. pr. aktyvūs moterų, reikalavusių politinių teisių, protestai ir demonstracijos.	rinkimų teisės suteikimas moterims (Naujoji Zelandija 1893 m., Suomija 1906 m.)	

Tema. XX a. moderni visuomenė ir kova už visuotines žmogaus teises

Potemė. Vidiniai prieštaravimai: tarp kilnių deklaracijų ir radikalių diskriminacijos formų

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

<p>1. Kokiomis tarptautinėmis aplinkybėmis buvo pasirašyta ir ką skelbė Jungtinių tautų generalinėje asamblėjoje pasirašyta Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (1948 m.)?</p>	<p>1. Šaltojo karo pradžios dviejų ideologinių blokų konsensusas. Įtvirtintos Vakarų pasaulio pagrindinės laisvės: religijos, įsitikinimų ir jų raiškos, privačios nuosavybės, politinės teisės. Socialistinio bloko deklaruojamos ekonominės ir socialinės teisės: į darbą, profsąjungų steigimą, poilsį ir laisvalaikį, medicininę priežiūrą, mokslą. Tarpvalstybinį bendravimą reglamentuojančios teisės: į pilietybę, judėjimo teisę ir laisvę.</p>	<p>prigimtinės žmogaus teisės ir laisvės</p> <p>Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (1948 m.)</p>	
Potemė. Komunistinio pasaulio tikrovė: žmogaus laisvių fasadai ir disidentinė realybė			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokios buvo disidentinio veikimo prielaidos ir bruožai komunistinėse šalyse?</p> <p>2. Koks Helsinkio baigiamojo akto tikslas ir turinys?</p>	<p>1. Žmogaus laisvių, teisių ir demokratizacijos regimybė komunistinio pasaulio šalyse. Mėginimas oficialiai pasinaudoti deklaruojamomis teisėmis bei kova dėl realių žmogaus politinių laisvių, santvarkų demokratizacijos ir režimų atsakas į šiuos veiksmus. Disidentų veikimo pavyzdžiai.</p> <p>2. Akto priėmimo prieštaravimas. Dokumente akcentuota suvereni valstybių lygybė, jėgos ir grasinimo jėga naudojimo atsisakymas, sienų neliečiamumas, valstybių teritorinis vientisumas, taikus ginčų reguliavimas, nesikišimas į vidaus reikalus, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių gerbimas, tautų lygiateisiškumas ir laisvo apsisprendimo teisė, valstybių bendradarbiavimas.</p>	<p>Andrejus Sacharovas, Vaclavas Havelas,</p> <p>Helsinkio baigiamojo akto, disidentizmas</p> <p>Praho pavasaris (1968 m.)</p>	<p>Jonas Paulius II, Liudmila Aleksejeva</p> <p>demokratizacija</p>
Potemė: Žmogaus teisės kaip Vakarų pasaulio liberaliosios demokratijos vertybiniai pamatai			

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokios diskriminacijos formos egzistavo XX a. II p. pasaulyje ir kaip jos reiškėsi?</p> <p>2. Kaip ir kokiomis priemonėmis XX a. II pusės pasaulyje reiškėsi kova už žmogaus teises?</p>	<p>1. XX a. II p. diskriminavimas rasės, odos spalvos (JAV, Pietų Afrikos Respublika), lytinės orientacijos atžvilgiais (homoseksualumas kaip stigma, liga ar nusikaltimas).</p> <p>2. Protestai, pilietinis nepaklusnumas. Žmogaus teisių XX a. antroje pusėje užtikrinimas nacionalinėje ir tarptautinėje teisėje. Atsisakymas diskriminacinių ir segregacinių įstatymų.</p>	<p>Martinus Liuteris Kingas</p> <p>apartheidas, segregacija</p>	<p>Homoseksualumo kaip ligos išbraukimas iš Pasaulio sveikatos organizacijos ligų sąrašo</p>

Tema. XX a. pasaulinės ekonomikos asimetrijos: laisvoji rinka, etatizmas ir planinė (totalitarinė) ekonomika

Potemė. Demokratiškos Vakarų valstybių pasirinkimo dilemos: tarp ekonominio neoliberalizmo ir gerovės valstybės

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokie ekonominio neoliberalizmo principai?</p> <p>2. Kokią prasmę turi terminas „gerovės valstybė“?</p>	<p>1. Konkurencijos laisvė, laisvoji rinka kaip svarbiausia ekonominio augimo sąlyga, ekonominė laisvė kaip politinės laisvės pagrindas. Socialinė nelygybė laikoma konkurencijos pagrindu, todėl ekonominiu požiūriu naudinga. Pasisakoma prieš valstybės kišimąsi į rinką, biurokratizmą ir progresinius mokesčius.</p> <p>2. Gerovės valstybės modelio atsiradimo priežastys: nacionalinių valstybių formavimosi, darbininkų judėjimas ir kova už savo teises. Gerovės valstybės bruožai: socialinio saugumo, socialinės santarvės, teisingumo užtikrinimas per racionalų vykdomosios valdžios kišimąsi į laisvą rinką, mokesčių didinimą, progresinių mokesčių įvedimą.</p>	<p>Margaret Tečer, Ulof Palme (Olof Palme)</p> <p>laisvoji rinka, neoliberalizmas, gerovės valstybė, privati nuosavybė, progresiniai mokesčiai, socialinis teisingumas</p>	<p>Šv. Motina Teresė</p>

	Gerovės valstybės modelis padeda garantuoti socialinį ir politinį stabilumą.		
Potemė. Totalitarinės ekonomikos represiškumas ir santykis su privačia nuosavybe			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokie planinės ekonomikos bruožai ir tikslai vyravo XX a. totalitarinių režimų politikoje?	1. Politinių totalitarinių režimų reguliuojamas ir planuojamas gamybos ir ūkio procesas, kuriuo siekiama dažnai neefektyviomis, bet represinės priemonėmis siekti ekonomikos pasiekimų. Komunistinės Kinijos „Didžiojo šuolio“ pavyzdys: tikslas radikaliai paspartinti pramonės ir žemės ūkio raidą, darbas paremtas ideologiniais motyvais, neatsižvelgiant į paklausos ir pasiūlos santykį. Dėl „Didžiojo šuolio“ Kinijoje kilo sumaištis ir žemės ūkio nuosmukis pareikalavęs gausybės aukų.	etatizmas, totalitarinė ir planinė ekonomika, „Didysis šuolis“	Deng Siaopinas
Lietuvos istorija			
Tema. LDK socialinė-ekonominė struktūra XIV–XVIII a.: esminiai lūžiai, socialinės grupės ir jų santykiai			
Potemė. Asimetriniai socialiniai santykiai ir jų įtvirtinimas: tarp privilegijuotos bajorijos, silpnų miestų ir „tylinčios daugumos“			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip LDK susiformavo luomai? 2. Kokios buvo kilmingųjų, dvasininkų ir miestiečių luomų teisės ir pareigos?	1. Trijų privilegijuotų luomų atsiradimas, remiantis valdovų privilegijomis, Pirmuoju Lietuvos Statutu. 2. Kilmingųjų luomo vidinė stratifikacija, privilegijų mastas, katalikų dvasininkų luomo išskirtinumas, miestiečių savivaldos ypatumai.	Žygimantas Senasis, Jogaila, Kazimieras Jogailaitis baudžiauninkas, ląžas, luomas, Magdeburgo privilegija, feodas	Vytautas Didysis dešimtinė, stambioji žemėvalda, veldamai

3. Koks buvo „tylinčios daugumos“ (valstiečių) teisinis statusas visuomenėje?	3. Baudžiosios sistemos susiformavimas (priežastys, eigos ypatumai). Valstiečių ekonominės, teisinės ir asmeninės priklausomybės bruožai.	Jogailos privilegija (1387 m.), Kazimiero privilegija (1447 m.), Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.)	
Potemė. Valakų reforma: baudžiosios įtvirtinimas, ūkio našumo augimas ir javų eksportas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kodėl Valakų reforma laikoma lūžiniu įvykiu LDK agrarinės ekonomikos raidoje? 2. Kodėl LDK, skirtingai nei Vakarų Europoje, neišsiplėtojo miestų ekonomika?	1. Baudžiava kaip agrarinės ekonomikos pagrindas. Valakų reforma kaip didžiausias postūmis žemės ūkio raidoje (iniciatoriai, priežastys, padariniai). 2. Kilmingųjų privilegijos ir išskirtinės teisės LDK. XVI a. įtvirtintos kilmingųjų teisės vykdyti vidaus ir tarptautinę prekybą be maito. Kilmingųjų apsigyvenimas miestuose ir konfliktai su miestiečiais.	Bona Sforca agrarinė visuomenė, cechai, natūrinis ūkis, palivarkas, valakas Valakų reforma (1557 m.)	inventorius, trilaukė sėjomaina (trilaukis)
Potemė. Socialinės tvarkos kritika ir lokalūs poslinkiai: tarp fiziokratų idėjų ir Paulavos respublikos			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kuo reikšėsi socialinės tvarkos kritika ir kokių lokalių ūkio modernizacijos reformų XVIII a. II p. LDK buvo imtasi?	1. Fiziokratų idėjos, kritika ir siūlymai. Išskirtinis lokalus ekonomikos modernizavimo atvejis - Paulavos respublika.		Ona Kotryna Sanguškaitė-Radvilienė
Tema. XIX–XX a. pradžios socialinė-ekonominė Lietuvos visuomenės transformacija: agrarinės reformos, visuotinis raštingumas ir lituanizacija.			
Potemė. Lietuvos kaimo kaita: nuo baudžiauninko iki ūkininko			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai

<p>1. Koks buvo XIX–XX a. pr. agrarinių reformų poveikis carinės Lietuvos kaimo kaitai?</p> <p>2. Kodėl 1922 m. Žemės reforma laikoma sėkmingiausia ūkio reforma XX a. Lietuvos istorijoje?</p>	<p>1. Baudžios panaikinimo reformos aplinkybės (priežastys, socialiniai ir ekonominiai padariniai). Žemės ūkio raida ir modernizacija XIX a. pab.-XX a. pr.</p> <p>2. 1922 m. žemės reformos aplinkybės (tautinės, politinės, socialinės ir ekonominės priežastys; reformos turinys, padariniai). Socialinės struktūros pokyčiai (nacionalinės inteligentijos, ūkininkų, žemės ūkio darbininkų sluoksnių atsiradimas, dvarininkijos sunykimas).</p>	<p>Mykolas Krupavičius</p> <p>laikinieji prievolinkai, manifestas, naujakurys, skirtinė žemė, Stolypino reforma</p> <p>baudžios panaikinimas Lietuvoje (1861 m.), Žemės reformos įstatymo priėmimas (1922 m.)</p>	<p>bežemis, mažažemis, nuostatiniai raštai, viensėdis.</p>
---	---	---	--

Potėmė. Kooperatinė pramonė ir Lietuvos ekonominė pažanga

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kokie buvo kooperatinės pramonės ir ekonominės pažangos bruožai Lietuvos Respublikoje 1918–1940 m.?</p>	<p>1. Kooperacijos sąjūdžio indėlis, kuriant ir modernizuojant Lietuvos žemės ūkį bei agrarinę pramonę. Kooperacijos ir kooperatinių bendrovių vaidmuo šalies eksporto augime. Lietuvos vyriausybės politika, sprendžiant ekonominių sunkmečių iššūkius.</p>	<p>Juozas Tūbelis</p> <p>kooperacija</p>	<p>varžytinės</p>

Potėmė. Lietuvos visuotinio švietimo kelias nuo „vargų mokyklų“ link gimnazijų tinklo

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Kaip lietuvių visuomenė kovojo dėl raštingumo lietuvių spaudos lotyniškais rašmenimis</p>	<p>1. Bendrojo ir lituanistinio raštingumo lygis carinėje Lietuvoje rusifikacijos sąlygomis (blaivybės sąjūdžio ir parapinių mokyklų vaidmuo; švietimo sistemos ypatumai Suvalkų gubernijoje). Pogrindinės nacionalinės mokyklos</p>	<p>blaivybės ir švietimo draugijos, lituanizacija</p>	<p>pradinė mokykla</p>

ir mokyklų draudimo metais (1864–1904 m.)?	fenomenas, slaptos lietuviškos spaudos ir knygnešystės indėlis.	privalomo ir nemokamo pradinio mokslo įvedimas, spaudos draudimo lotyniškaisiais rašmenimis panaikinimas (1904 m.)	
2. Kodėl ir kaip XX a. pr. vyko lituanistinės kultūros pakilimas?	2. Spaudos draudimo panaikinimo aplinkybės, priežastys ir reikšmė lietuviškos kultūros raidai. Lietuviško mokslo ir švietimo institucionalizacijos aušra (švietimo draugijų radimasis). Legalios lietuviškos periodinės spaudos plitimas.		
3. Kokie buvo svarbiausi pasiekimai švietimo srityje Lietuvos Respublikoje 1918–1940 m.?	3. Nacionalinės bendrojo lavinimo sistemos sukūrimas (privalomo pradinio mokslo teisinis reguliavimas ir faktinis įgyvendinimas ir švietimo prieinamumo tendencijos). Išryškunami du pagrindiniai pasiekimai – visuomenės alfabetizacijos plėtra ir nacionalinės inteligentijos susiformavimas.		

Tema. Pasaulio Lietuva: keturios emigracijos bangos ir diaspora pasaulyje XIX a. pab.–XXI a. pr.

Potemė. Struktūriniai migracijų panašumai ir istoriniai skirtumai

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kuo pasižymėjo Lietuvos gyventojų ekonominės emigracijos bangos XIX–XXI amžiuje? 2. Kaip kito emigracijos kryptys ?	1. Trys Lietuvos gyventojų ekonominės emigracijos bangos (XIX–XX a. sandūra, 1920–1940 m., XX–XXI a. sandūra) ir jų pagrindiniai bruožai: priežastys ir mastai. 2. Pirmųjų emigracijos bangų kryptys ir pagrindinės diasporos susitelkimo vietos (Šiaurės ir Pietų Amerika, Pietų Afrika). Pastarųjų palyginimas su XX–XXI a. sandūros emigracija (Jungtinė Karalystė, Airija, Skandinavijos šalys).	diaspora, litvakai	išeivija

Potemė. Lietuvos gyventojų kaip Antrojo pasaulinio karo pabėgėlių pasirinkimai ir padėtis

Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokios buvo Antrojo pasaulinio karo Lietuvos gyventojų, karo pabėgėlių, priverstinio traukimosi iš tėvynės priežastys ir likimas po karo?	1. Karo pabėgėlių priverstinio traukimosi iš Lietuvos priežastys, mastas ir kryptis, gyvenimo pabėgėlių DP stovyklose sąlygos ir visuomeninio gyvenimo organizavimosi pavyzdžiai („Lietuvių chartos“ priėmimas, Pasaulio lietuvių bendruomenės susikūrimas). Vėlesnė pabėgėlių emigracija į JAV, Kanadą ir Australiją.	dipukai, Pasaulio lietuvių bendruomenė „Lietuvių chartos“ (1949 m.)	
Potemė. Pasaulio Lietuvos kultūriniai pasiekimai			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip lietuvių diasporos pasaulyje savo darbais garsino Lietuvos vardą ir prisidėjo prie tarptautinio kultūros ir mokslo plėtojimo?	1. Lietuvių diasporos pasaulyje (JAV, Vakarų Europa) kultūrinė ir mokslinė veikla XX a. antroje pusėje, atskirų mokslininkų tarptautiniai pasiekimai (archeologijoje, semiotikoje, sociologijoje, kultūrologijoje) ir jų svarba šiuolaikinei Lietuvos kultūrai.	Marija Gimbutienė, Algirdas Julius Greimas, Vytautas Kavolis	Jonas Šliūpas
Tema. Okupuotos Lietuvos visuomenės naikinimas, jo pasekmės ir vertinimai: Holokaustas, gyventojų deportacijos, kolektyvizacija			
Potemė. Holokaustas okupuotoje Lietuvoje: kolaboravimas, prisitaikymas, gelbėjimas			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokie buvo nacių vykdyto Holokausto Lietuvoje pagrindiniai bruožai?	1. Holokaustas Lietuvoje: skirtumai nuo Vakarų Europos, etapai (masinės žydų žudynės, išnaudojimas ir suvarymas į getus, getų sunaikinimas), organizatoriai ir vykdytojai, vietos gyventojų kolaboravimas. Holokausto pasekmės Lietuvos visuomenei.	Abraomas Suckeveris, Ona Šimaitė genocidas, getas, Holokaustas	koncentracijos stovykla

2. Kokie ryškiausi Lietuvos žydų gelbėjimo pavyzdžiai?	2. Lietuvos žydų gelbėjimas Holokausto metu: priežastys, mastas, ryškiausi gelbėjimo pavyzdžiai, gelbėtojai ir išgelbėtieji.		
Potemė. Lietuvos visuomenės sovietizavimas: masiniai trėmimai, kolektyvizacija ir jų ilgalaikės pasekmės			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kokie buvo Lietuvos gyventojų masinių sovietinių deportacijų priežastys ir pasekmės? 2. Kokios buvo masinės kolektyvizacijos okupuotoje Lietuvoje priežastys ir pasekmės?	1. Sovietų vykdytų Lietuvos gyventojų deportacijų (masinių tremčių ir įkalinimų) chronologija, mastai ir kryptys (Sibiras, Vidurinė Azija). Nusikaltimų ideologinės priežastys ir kaltininkai. Ištremtųjų ir įkaltintųjų gyventojų išskeldinimo ir gyvenimo sąlygos, deportacijų pasekmės Lietuvos visuomenei. 2. Masinė gyventojų kolektyvizacija kaip viena pagrindinių Lietuvos visuomenės sovietizacijos priemonių. Kolektyvizacijos ideologiniai motyvai, kolūkių kūrimas. Kolektyvizacijos ilgalaikės pasekmės Lietuvos visuomenei.	Dalia Grinkevičiūtė kolektyvizacija, sovietinės gyventojų deportacijos	nacionalizacija GULAG masinė prievartinė kolektyvizacija Lietuvoje
Potemė. Nacių ir sovietų nusikaltimų vertinimai šiandieninėje Lietuvoje			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
1. Kaip šiandien vertinami nacių ir sovietų nusikaltimai žmogiškumui? 2. Kaip Lietuvoje atmenamos ir pagerbiamos sovietų ir nacių vykdytų nusikaltimų aukos?	1. Kolaboravimo sąvoka ir jos daugiareikšmiškumas. Nacių ir sovietų nusikaltimų žmoniškumui teisinis ir moralinis įvertinimas šiandieninėje Lietuvoje. 2. Atmintinos datos ir jų tradicija: Lietuvos žydų genocido diena (rugsėjo 23 d.), Gedulo ir vilties diena (birželio 14 d.). Šių datų istorinis kontekstas.	kolaboravimas pirmieji masiniai sovietiniai trėmimai (1941 m. birželio 14–17 d.), Vilniaus geto likvidavimas (1943 m. rugsėjo 23 d.),	

Tema. (Po)sovietinė visuomenė ir jos transformacija XX a. pabaigoje			
Potemė. 1990-ųjų virsmas ir naujos galimybės: “prichvatizacija”, privatizacija, rinkos ekonomika			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Su kokiomis ekonominėmis problemomis susidūrė besikurianti Lietuvos valstybė XX a. dešimtajame dešimtmetyje?</p> <p>2. Kokių ekonomikos reformų buvo imtasi ir kaip buvo vykdomas perėjimas iš planinės į rinkos ekonomiką?</p>	<p>1. Krizinės ekonomikos sąlygos: nestabilumas, pinigų nuvertėjimas, gamyklų bankrotai, kolūkių griūtis.</p> <p>2. Esminės ekonomikos reformos ir problemos siekiant sukurti veikiančią rinkos ekonomiką: stabilios valiutos (lito) įvedimas, įstatyminės bazės kūrimas, privatizacija ir jos sunkumai.</p>	<p>deficitas, laukinis kapitalizmas, privatizacija, rinkos ekonomika</p> <p>lito įvedimas Lietuvoje (1993 m.)</p>	<p>perestroika, “prichvatizacija”</p>
Potemė. “Homo sovieticus” palikimas ir pilietinės visuomenės kūrimasis			
Probleminiai klausimai	Akcentai	Esminės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai	Kontekstinės asmenybės ir sąvokos, įvykiai/tekstai
<p>1. Koks sovietinis palikimas slėgė Lietuvos visuomenę?</p> <p>2. Kokiais būdais kūrėsi pilietinė visuomenė?</p>	<p>1. Sovietinių reiškinių, praktikų ir įpročių našta ir sudėtinga jų įveika. Liustracijos klausimas.</p> <p>2. Nepriklausomos žiniasklaidos kūrimasis, nevyriausybinės organizacijos, politinės partijos. Žmogaus teisių teisinis įtvirtinimas ir gynimas.</p>	<p>“blatas”, “homo sovieticus”, liustracija, nomenklatūra, posovietinė visuomenė</p>	